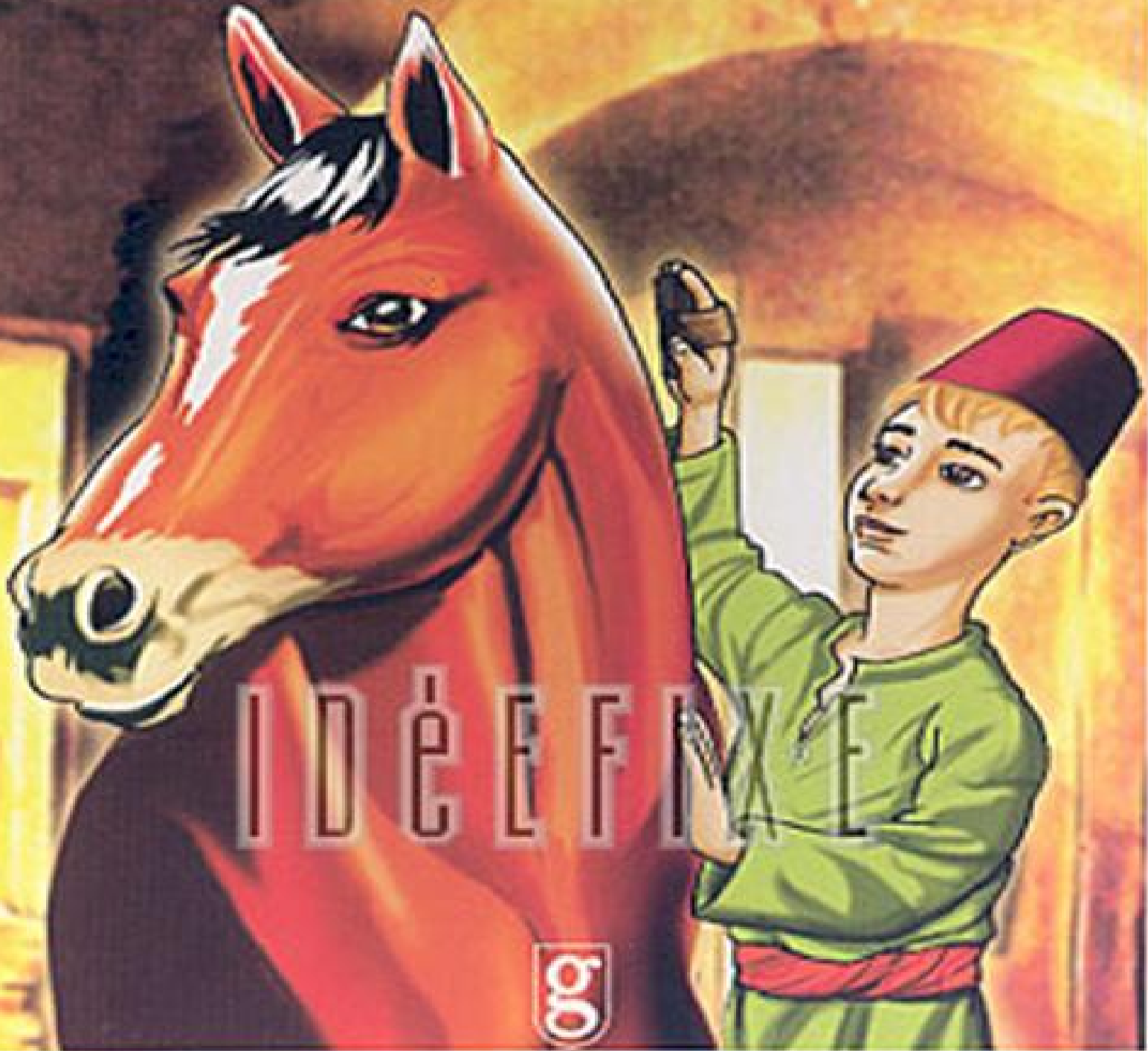

Ömer Seyfettin

Kaşığı

GÜN YAYINCILIK

KAŞAĞI

Ömer Seyfettin

Gün Yayıncılık

Ömer Seyfettin / Kaşığı

Kapak: İmam Cici

© Bu kitabın yayın hakkı GÜN YAYINCILIK

Limited Şirketi'ne aittir. İzin alınmadan hiçbir

şekilde alıntı yapılamaz, kaynak gösterilemez.

GÜN YAYINCILIK LİMİTED ŞİRKETİ

Binbirdirek Mahallesi Klodfarer Caddesi No:40 Daire:8

Sultanahmet / İSTANBUL

Tel: (0212) 518 06 07

e-posta: gunyayincilik@hotmail.com

www.gunyayincilik.com

KAŞAĞI

Ahırın avlusunda oynarken aşağıda, gümüş söğütler altında görünmeyen derenin hazin şırıltısını duyardık. Evimiz iç çitin büyük kestane ağaçları arkasında kaybolmuş gibiydi. Annem İstanbul'a gittiği için benden bir yaş küçük kardeşim Hasan'la artık Dadaruh'un yanından hiç ayrılmıyorduk. Bu, babamın seyisi yaşlı bir adamdı. Sabahleyin erkenden ahıra koşuyorduk. En sevdiğimiz şey atlardı. Dadaruh'la beraber onları suya götürmek, çıplak sırtlarına binmek ne doyulmaz bir zevkti. Hasan korkar, yalnız binmezdi. Dadaruh, onu kendi önüne alırdı. Torbalara arpa koymak, yemliklere ot doldurmak, ahırını süpürmek, gübreleri kaldırmak en eğlenceli oyundan bile daha çok hoşumuza gidiyordu. Hele tımar... bu, en zevkli şeydi. Dadaruh, eline kaşağıyı alıp işe başladı mı tıkı... tık... tık! Tıpkı bir saat gibi... Yerimde duramaz:

“Ben de yapacağım”, diye tuttururdum. O zaman Dadaruh beni Tosun'un sırtına koyar, elime kaşağıyı verir:

“Haydi yap”, derdi.

Bu demir aleti hayvanın üstüne sürer ama o ahenkli tıkırtıyı çıkaramazdım.

“Kuyruğunu sallıyor mu?”

“Sallıyor.”

“Hani bakayım?”

Eğilirdim, uzanırdım. Ancak atın sağrısından kuyruğu görünmezdi.

Her sabah ahıra gelir gelmez:

“Dadaruh, tımarı ben yapacağım”, derdim.

“Yapamazsın.”

“Neden?”

“Daha küçüksün de ondan...”

“Yapacağım.”

“Büyü de öyle.”

“Ne zaman?”

“Boyun at kadar olunca”

“...”

At, ahır işlerinde sadece tımarı beceremiyordum. Boyum karnına bile varmıyordu. Ama en keyifli, en eğlenceli şey buydu. Sanki kaşağının muntazam tıkırtısı Tosun'un hoşuna gidiyor, kulaklarını kısıyor, kuyruğunu kocaman bir püskül gibi sallıyordu. Tam tımar biteceğine yakın huysuzlanır, o zaman Dadaruh:

“Höyt...” diye sağrısına bir tokat indirir; sonra öteki atları tımara başlardı. Ben bir gün tek başıma kaldım. Hasan’la Dadaruh dere kenarına inmişlerdi. İçimde bir tımar etme hırsı uyandı. Kaşağıyı aradım; bulamadım. Ahırın köşesinde Dadaruh’un penceresiz küçük bir odası vardı. Buraya girdim. Rafları aradım. Eyerlerin arasına falan baktım. Yok! Yok! Yatağın altında yeşil tahtadan bir sandık duruyordu. Onu açtım. Neredeyse sevincimden haykıracaktım. Annemin bir hafta önce İstanbul’dan gönderdiği hediyeler içinden çıkan madeni kaşağı, pırıl pırıl parlıyordu. Hemen kaptım. Tosun’un yanına koştum. Karnına sürtmek istedim. Rahat durmuyordu.

“Galiba acıtıyor”, dedim.

Gümüş gibi parlayan bu güzel kaşağının dişlerine baktım. Çok keskin, çok sivriydi. Biraz körletmek için duvarın taşlarına sürtmeye başladım. Dişleri bozulunca tekrar denedim. Yine atların hiçbiri durmuyordu. Kızdım. Öfkemi sanki kaşağıdan çıkarmak istedim. On adım ilerdeki çeşmeye koştum. Kaşağıyı yalağın taşına koydum. Yerden kaldırayabileceğim en ağır taşı bularak üstüne hızlı hızlı indirmeye başladım. İstanbul’dan gelen, Dadaruh’un kullanmaya kıyamadığı bu güzel kaşağıyı ezdim, parçaladım. Sonra yalağın içine attım.

Babam her sabah dışarıya giderken bir kere ahıra uğrar, öte beriye bakardı. Ben o gün yine ahırda yalnızdım. Hasan, evde hizmetçimiz Pervin’le kalmıştı. Babam çeşmeye bakarken yalağın içinde kırılmış kaşağıyı gördü. Dadaruh’a bağırdı:

“Gel buraya!”

“...”

Nefesim kesilecekti. Bilmem neden, çok korkmuştum. Dadaruh şaşırdı. Kırılmış kaşağı meydana çıkınca babam, bunu kimin yaptığını sordu. Dadaruh:

“Bilmiyorum”, dedi.

Babamın gözleri bana döndü, daha bir şey sormadan:

“Hasan”, dedim.

“Hasan mı?”

“Evet, dün Dadaruh uyurken odaya girdi. Sandıktan aldı, sonra yalağın taşında ezdi.”

“Neden Dadaruh’a haber vermedin?”

“Uyuyordu.”

“Çağır şunu bakayım.”

Çitin kapısından geçtim. Gölgeyi yoldan eve doğru koştum. Hasan’ı çağırdım. Zavallının bir şeyden haberi yoktu. Koşarak arkamdan geldi. Babam çok sertti. Bir bakışından ödümüz kopardı. Hasan’a dedi ki:

“Eğer yalan söylersen seni döverim!”

“Söylemem.”

“Peki bu kaşığı neden kırdın?”

Hasan, Dadaruh’un elinde duran alete şaşkın şaşkın baktı. Sonra sarı saçlı başını sarsarak:

“Ben kırmadım”, dedi.

“Yalan söyleme diyorum.”

“Ben kırmadım.”

Babam tekrar:

“Doğru söyle, darılmayacağım. Yalan çok kötüdür”, dedi. Hasan, inkârında inat etti. Babam sinirlendi. Üzerine yürüdü. “Utanmaz yalancı” diye yüzüne bir tokat patlattı.

“Götür bunu eve, sakın bir daha da buraya sokma. Hep Pervin’le otursun!,” diye haykırdı. Dadaruh, ağlayan kardeşimi kucağına aldı. Çitin kapısına doğru yürüdü.

Artık ahırda yalnız oynuyordum. Hasan, evde hapisti. Annem geldikten sonra da affetmedi. Babam yeri geldiğinde “O, yalancı!”, derdi. Hasan yediği tokat aklına geldikçe ağlamaya başlar, zar zor susardı. Zavallı anneciğim benim iftira atacağımı hiç tahmin etmiyordu.

“Aptal Dadaruh atlara ezdirmiş olmasın”, derdi.

Ertesi yıl annem, yaz olunca yine İstanbul’a gitti. Biz yalnız kaldık. Hasan’a ahır hala yasaktı. Geceleri yatakta atların ne yaptıklarını, tayların büyüyüp büyümediğini bana sorardı. Bir gün aniden hastalandı. Kasabaya at gönderildi. Doktor geldi. “Kuşpalazı” dedi. Çiftlikteki köylü kadınlar eve koştu. Birtakım tekir kuşları getiriyorlar, kesip kardeşimin boynuna sarıyorlardı. Babam yatağının dibinden ayrılmıyordu.

Dadaruh çok durgundu. Pervin hüngür hüngür ağlıyordu.

“Neden ağlıyorsun?” diye sordum.

“Kardeşin hasta.”

“İyi olacak.”

“Hayır, olmayacak.”

“Ne olacak peki?”

“Kardeşin ölecek!”

“Ölecek mi?”

“...”

Ben de ağlamaya başladım. O hastalandığından beri, Pervin’in yanında yatıyordum. O gece hiç uyuyamadım. Dalar dalmaz Hasan’ın hayali gözümün önüne geliyor. “İftiracı! İftiracı!”, diye karşımda ağlıyordu.

Pervin’i uyandırdım.

“Ben Hasan’ın yanına gideceğim”, dedim.

“Neden?”

“Babama bir şey söyleyeceğim.”

“Ne söyleyeceksin?”

“Kaşığı ben kırmıştım.”

“Hangi kaşığı?”

“Geçen yılki. Hani babamın Hasan’a küstüğü...”

Cümlemi tamamlayamadım. Derin hıçkırıklar içinde boğuluyordum. Ağlaya ağlaya Pervin’e anlattım. Şimdi babama söylersem Hasan da duyacak, belki beni affedecekti...

“Yarın söylersin”, dedi.

“Hayır, şimdi söyleyeceğim.”

“Şimdi baban uyuyor, yarın sabah söylersin. Hasan da duyar. Onu öpersin, ağlarsın, seni affeder.”

“Peki!”

“Hadi şimdi uyu!”

“...”

Sabaha kadar yine gözlerimi kapatamadım. Hava henüz ağarırken Pervin’i uyandırdım. Kalktık. Ben içimdeki zehirli acıyı kusmak için acele ediyordum. Ne yazık ki zavallı masum kardeşim o gece ölmüştü. Sofada çiftlik imamıyla Dadaruh’u ağlarken gördük. Babamın dışarı çıkmasını bekliyorlardı.

İLK NAMAZ

Kânunusani 1320 (1 Aralık 1320)

Ah, bu sabah çok soğuktu! Yatağımın sıcaklığından çıktığım zaman, çılgın fırtınalarla bağırarak, tehditkâr rüzgârlarla camları döverek geçen gecenin bütün ayazını yemiş olan soğuk terliklere çıplak ayaklarımı sokunca, içimde geceden kalan bir üşümenin titrediğini hissettim. Hizmetçim hala uyuyordu. Onu bu feci soğukta sıcak yatağından kaldırmaya acıdım. Odamın kapısını açtım. Dışarıda kesici ve parçalayıcı kışın yırtıcı soğukları yüzüme ve ellerime çarptılar. Bu acımasız tokatların altında kollarımı sıvayarak abdestimi aldım. Odama dönünce yalancı bir sıcaklık, bir teselli gibi havlunun altından kollarıma, yüzüme, ıslanmış saçlarıma dokunuyordu.

Henüz gün ışımamıştı. Sabah aydınlığının donuk, kırmızı sessizliği; gecenin soğuk, karanlık perdesini parçalayarak büyüyor ve genişliyordu. Pencereye dayandım. Önümde, ayağımın altında duran bütün evler, sonsuz bir uykunun kâbuslarını tamamlıyor gibi mat ve cansız duruyorlardı. Deniz, sınırsız, mat bir lacivertlikle uyuyor ve tan vaktinin sona eren gölgeleriyle titreyen uzak ve sisli sahillere beyaz dalgalarıyla sonsuz bir sınır çiziyordu.

Evlerin arasında fakir ve önemsiz ama manevi bir şekilde gökyüzüne doğru yükselen Eski Cami'nin küçük ve yaşlı minaresi hala boştu. Sonra... Bu sonsuz dakikada, o sona eren gecede, sincap rengi karanlıklar, kızıl bir saydamlıkla akarken minarenin şerefesinde genç müezzinin cılız bedeni hareket etti. Ben hırkama sımsıkı sarıldım. Soğuktan büzüşmüş ve düşünceli, bu bezmiş evrenin karanlığına karşı unutulmaz tanrısal sesleniş hatırası gibi derinden gelen ve Tanrı korkusuyla ruhumu titreten ezanı dinlerken on beş yıl önce...

Şimdi teselli gücünden son derece uzak kaldığım annem, dünyada en çok ve taparcasına sevdiğim tek insan, bu muhterem insan, şimdi hatırlıyorum da, on beş yıl önce beni ilk sabah namazına kaldırmıştı. Galiba yine böyle bir kıştı. Onun odasına bitişik olan küçük odamdaki küçük karyolamda uyurken sıcak bir öpücük gibi alnımı okşayan nazik, ince parmaklarıyla saçlarıma tarayarak:

“Haydi Ömer’ciğim, kalk”, demişti. “Kalk haydi yavrucuğum!”

Ben gözlerimi açmıştım. Köşedeki küçük çalışma masamın üzerinde yanan küçük gece kandili -ah, bunu unutamam, bu bir kedi kafasıydı, iki pencere olan odamın beyaz, muşamba perdelerinin rengini aydınlatıyor ve yeşil cam gibi parlak gözleriyle bakıyordu.

“Ama anneciğim, daha gece”, demiştim.

Her zaman öptüğü yerden, sol kaşımın ucundan tekrar öperek:

“Yok yavrucuğum, saat on iki, sonra vakit geçer...” diye beni kolumdan tutarak kaldırdı.

İçi yünlü küçük terliklerimi giyerek ve gözlerimi yumruklarımınla ovuşturarak onu izledim. Karanlık sofadan bir anda geçip, onun odasına girdik. Bağdaş kurmuş bir zenciye benzeyen siyah ve alçak soba gürüldeyerek yanıyordu:

“Aa! Pervin de kalkmış...”

Pervin -bizim hizmetçimiz- elindeki sarı güğümü sobanın üzerinden indiriyordu. Onun kalkacağını

hiç düşünmezdim. Annem demişti ki:

“Pervin her sabah kalkar.”

Ben hiç kalkmadığım halde onun her sabah kalkmasına şaşırırdım. Hırkayı çıkarıp kollarımı sıvadılar. Abdest leğeninin yanına çöktüm. Anneciğim:

“Öyle yorulursun”, diye küçük bir sandalyeyi altına koydu, ona oturdum:

“Haydi besmele çek!”

Pervin ılık suyu ellerime döküyor, annem başucumda.

“Yüzünü... Kollarını, yine üç kere...” diye fısıldıyor. Ben unuttukça “Aa! hani başına mesh?..” diye bana yanlışlarımı düzelttiriyordu. Abdest bitince annemle birlikte alçak bir sesle namaz dualarını okuyarak kollarımı ve yüzümü kuruladık. Pervin de ayaklarımı kuruladı. Ve çoraplarımı giydirdi. Isınmak için sobanın önüne gitmişim. Arkama dönünce, annemi tiftik seccadeyi açarken gördüm. Sonra başına yeşil başörtüsünü örterek beni çağırmıştı:

“Gel...”

Gittim. Küçükken ben, onunla aynı seccadede, bir yavru samimiyet ve saadetiyle o değerli, o yüce, hassas anne vücudunun yanında durdum. İki söz ile bana ne yapmam gerektiğini, daha önce öğrettiklerini tekrarladı:

“İki rekât sünnet... Gece öğrendiklerini ekle, unutmadın ya?”

“Unutmadım.”

“Haydi...”

O, Allahü ekber sözünü ellerini omuzlarına kaldırarak kadın gibi yaparken, ben de farkına varmadan onun gibi yapmışım. Sünneti bitirdikten sonra, bana, gözlerinin tatlı ve etkili bir tebessümüyle gülerek:

“Yavrum, sen kadın mısın? Kadınlar öyle başlar, sen erkeksin. Ellerini kulaklarına götüreceksin.”

Ve sıcak elleriyle benim küçük ellerimi kulaklarıma kaldırarak:

“İşte böyle!” diyerek erkek hareketini gösterdi.

Ben de tekbiri öyle alıp annemden farkımı, neden erkek olduğumu, erkekliğin ne olduğunu, erkek olmanın sadece küçük kızları dövmek ve onlara hâkim olmaktan başka da farkları olacağını düşünerek namazı bitirdim.

Dua ederken sordum:

“Nasıl dua edeceğim anne?”

O dua ediyor ve dudakları hareket ettikçe başörtüsü de titrer gibi oluyordu. Başını salladı, duasını bitirdikten sonra, hala aklımda:

“Önce ‘İslam olduğum için ey cenab-ı vacib-ül vücüt hazretleri, sana hamd ederim’ de... Sonra

‘Vatanımızın düşmanlarını perişan etmeni senden rica ederim’ de... Sonra da ‘Bütün eziyet çeken, hasta olan, felakette bulunan, fakir olan Müslümanların selamet ve sağlıklarını senden temenni ederim’ de... Kendin için, kendi iyi olman ve şeytanın yalanlarına aldanmaman için dua et!’, demişti.

Ben bu basit ve Türkçe duayı, annemin dolabındaki birbirinin üstünde duran ve karıştırdığımda ‘Dua kitaplarıdır, sakın karıştırma!’ uyarısıyla sürekli yasaklanan, yıpranmış, Arapça, kitapları hatırlayarak içimden söyledim, fatiha...

Annem seccadeyi toplayarak bana uyuyup uyumayacağımı sordu. Uykum var mıydı? Bunu bilmiyordum... Cevap vermedim.

‘‘Haydi öyleyse git, kitabını al. Dersini dinleyelim.’’

‘‘Peki.’’

Artık koyu ve duman gibi bir aydınlıkla parlayan sofadan geçtim. Odamın perdeleri biraz beyazlaşmış, küçük gece kandilinin yeşil gözleri sönerek siyah iki nokta gibi kalmış, sanki geceleri kendisine bakarak uyuduğum bu kedi kafası ölmüş, öbür dünyaya gitmişti. Çalışma masamın üstünde açık duran kitabımı kaptım, annemin yanına koştum. Hiç hatam çıkmadı.

Annem geceleri şöyle derdi:

‘‘Yatmadan önce dersini üç kere oku yavrum, uyurken melekler sana onu öğretir.’’

O melekler bu gece de, uykumda bana dersimi öğretmişlerdi. Annem sevecen aferinlerle saçımı okşadı:

‘‘Daha okula gitmene çok var’’, diye beni kendi yatağına yatırdı.

Uykum yoktu. Anneme bakıyordum. Yeşil başörtüsü başında, bu karanlıkta bir hayal gibi hareket ederek Kuran’ını aldı ve pencerenin kenarındaki büyük sedire oturarak, titrek ve ince sesiyle, usulüne göre okumaya başladı. Ruhumda bir şiir etkisi bırakan bu güzel sesi dinleyerek... büyük, yeşil başörtüsünün altında, tıpkı ölen bir kız kardeşime benzeyen güzel ve temiz yüzünü görerek... ve yavaşça sallanan başının hafif ahenginde Tanrı’ya yalvarmasını seyrederek dalıyordum. Perdelerin altından görülen dumanlı gök gittikçe aydınlanıyor, geç kalmış birkaç yıldız koyu lacivert bir atlasa düşmüş mavi ve nadide elmaslar gibi parlıyor, son maviliklerini yayarak parlıyorlardı. Annemi bir meleğe benzetiyordum. Bu hayalle melekleri düşünerek... Kuran okuyan annemin şimdi etrafına toplanmaları gereken melekleri görüyorum sanarak dalıverdim. Yüzümün üstünde, ahirette güller bitecek ve cehenneme girecek olursam kesinlikle yanmayacak olan sol kaşımın ucunda tatlı bir ürperme duyuyor, sonra annemin parlak bir zambak aydınlığıyla parlayan dudaklarının kımıldanmasına bakarak... o görülmeyen melek kanatlarının saçlarıma, annemin şimdi Kuran tutan ince parmaklarıyla okşadığı sarı ve gür saçlarıma dokunduklarını hisseder gibi oluyor ve dalıyordum...

Ah, on beş sene önceki çocukluk ve şimdiki ben... Tatsız, sevinçsiz, sevgisiz, aşksız ve heyecansız, her şeysiz, boş bir hiçten daha boş geçen yorgunluk dolu soğuk hayat... Şimdi karmakarışık

amaçlarla, hırslarla, gerçekte değersiz olan ulaşılması uzak arzularla; kısacası, sersemliğin bir özeti olan nedensiz ve dayanılmaz kararsızlıklarla yaralanan ruhum, kalbim ve iç dünyam... Şimdi sanki henüz bu gece görülmüş bir rüya gibi, daha on beş saniye önce görülmüş bir rüya gibi verdiği mutluluk unutulamayan ve aslında gürültülü ve hüsrana verici bir rüya olan bu fani hayat içinde kötü olmayan tek şey çocukluk ve anıları...

Şimdi düşünüyorum da hayatta bu zavallı ve şefkatsiz geçmişten oluşan, garip bir boşluktan başka bir şey olmayan bu hayal içinde ne vurdumduymazlık, ne gizli bir hız var!..

İLK CİNAYET

Ben sürekli acı içinde yaşayan bir adamım! Bu azap kendimi bildiğim anda başladı. Belki daha dört yaşında bile yoktum. Ondan sonra sadece yaptığım değil hatta düşündüğüm kötülüklerin bile vicdanımda tutuşturduğu sonsuz cehennem azapları içinde hala kıvranıyorum. Beni üzen şeylerin hiçbirini unutmadım. Anılarım sanki sadece keder ve üzüntü için yapılmış.

Evet, acaba dört yaşında var mıydım? Ondan önce hiçbir şey bilmiyorum. Bilinç başımıza nasıl yakmayan bir yıldırım gibi düşer. Tolstoy daha dokuz aylık bir çocukken kendisinin banyoya sokulduğunu hatırlıyor. İlk duygusu bir haz! Benimki büyük bir acı ile başladı. Ben ilk kez kendimi şirket vapurunda hatırlıyorum. Hala gözümün önünde: Sanki dünyaya o anda doğmuşum, annemin kucağındayım. Gürültülü bir kadın kalabalığı... Annem, yanındaki sarışın, genç bir hanımla gülerek konuşuyor, sigara içiyorlar. Annem sigarasını ince gümüş bir maşaya takmış. Ben bunu istiyorum.

“Al ama ağzına sürme!”, diyor. Bana bu ince maşayı veriyor, sigarasını denize atıyor. Galiba yaz. Çok aydınlık ve güneşli bir hava... Annem konuşurken mavi tüylü bir yelpazeyi yavaş yavaş sallıyor. Ben kucağımdan kayıyorum. Beni kollarımdan tutarak yanına oturtuyor. Gümüş maşacığın halkasına parmağımı takıyor, annem görmeden ucunu ağzıma sokuyor, dişlerimle ısırıyorum. Konuştuğu sarı saçlı hanımın çarşafı mavi... Ben beyazlar giymiştim. Başım açık. Saçlarım gür. Hem galiba dağılmış. Annem bunları düzeltirken başımı yukarı kaldırıyorum. Güneşten kum kum parlayan tentenin kenarında el kadar bir gölge kıvılcıyor.

“Bak, bak!”, diyorum. Annem de başını kaldırıyor:

“Kuş konmuş”, diyor. Bu kuşu isteyince:

“Tutulmaz”, diyor.

Ben yine istiyorum. Annem şemsiyesiyle gölgenin altına vuruyor. Ama gölgede hareket yok. Yine yanındaki hanıma dönüyor.

“A, kaçmadı.”

“Neden acaba?”

“Yavru olacak mutlaka.”

“...”

“Anne, ben kuşu isterim!” diye tutturuyorum. O zaman annem yelpazesini bırakıp ayağa kalkıyor, beni kollarımın altından tutuyor ve küçük bir top gibi dışarıya kaldırırken diyor ki:

“Aniden tut ha!”

Başım hemen tentenin hizasını aşınca gözlerim kamaşıyor. Ellerimi uzatıyorum. Tutuveriyorum. Bu beyaz bir kuş... Annem alıyor elimden, öpüyor, sarı saçlı hanım da öpüyor, ben de öpüyorum.

“A, zavallı daha yavru.”

“Martı yavrusu.”

“Uçamıyor olmalı.”

“Denize düşerse boğulur.”

“ ... ”

Diğer kadınlar da söze karışıyor, “Yaşamaz!” diyorlar. Annem beyaz kuşu “A zavallı, a zavallı!”, diye uzun uzun sevdikten sonra benim kucağıma veriyor.

“Eve götürelim, belki yaşar”, diyor, “ama sakın sıkma yavrum.”

“Sıkmam.”

“İşte böyle tut.”

Gümüş maşacığına ince bir sigara takıyor. Yanındaki hanımla yine lafa dalıyor. Kuşcağzın tüyleri o kadar beyaz ki... Dokunuyorum... Kanatlarının kemikleri belli oluyor. Ayakları kırmızı. Kaçmak için hiç çırpınmıyor, şaşırılmış. Gözleri yusuvarlak. Kırmızı gagasının kenarında sanki sarı bir şey yemiş de artığı kalmış gibi sarı bir iz var. Boynunu uzatarak etrafa bakmaya çalışıyor. Ben o zaman gözlerimi anneme kaldırıyorum. Yanımdaki hanımla gülerek konuşuyorlar. Benimle ilgilenmiyor. Sonra beyaz kuşun uzanan ince boynunu yavaşça elimle tutuyorum. Bütün gücümle sıkmaya başlıyorum. Kanatlarını açmak istiyor. Öteki elimle onları da tutuyorum. Mercan ayakları dizlerime batıyor. Sıkıyorum, sıkıyorum, sıkıyorum. Dişlerimi, kırılacak gibi, sıkıyorum, gık diyemiyor. Sarı kenarlı gagacığı titreyerek açılıp kapanıyor. Pembe sivri dili dışarı çıkıyor. Yuvarlak gözleri önce büyüyor, sonra küçülüyor, sonra sönüyor... Aniden, kasılmış ellerimi açıyorum. Beyaz kuşcağzın ölüsü pat diye yere düşüyor.

“ ... ”

Annem dönüp eğiliyor. Yerden bu hala sıcak masum cesedi alıyor. “A... A... Ölmüş” dedikten sonra bana dik dik bakıyor:

“Ne yaptın?”

“ ... ”

“Sıktın mı?”

“ ... ”

“Söyle bakayım.”

“ ... ”

Cevap veremiyor, avazım çıktığı kadar ağlamaya başlıyorum. Annemin elinden beyaz kuşun ölüsünü sarı saçlı hanım alıyor:

“Ah, ne günah!”

“ ... ”

“Zavallıcık!”

“ ... ”

Başka kadınlar da lafa karışıyor. Karşımızda oturan şişman, yaşlı bir kadın cinayetimi haber veriyor:

“Boğdu. Gördüm vallahi, ne hain çocuk!”

“ ... ”

Annem sapsarı kesilmiş, sesi titriyor:

“Ah insafsız!”, diye bana tekrar acıyarak bakıyor. Daha çok ağlamaya başlıyorum. O kadar ağlıyorum ki... Beni artık susturamıyorlar. Ne zaman, nerede, nasıl sustuğumu bugün bile hatırlayamıyorum. Sanki sonsuza dek ağlıyorum.

Kendimi bilir bilmez işlediğim bu cinayetin üzerinden otuz yıl kadar geçti. Şimdi şirket vapurlarının güvertelerinde otururken ne zaman bir martı görsem aniden neşem kaçır. Bir çocuk gibi ağlamak isterim. Kalbimin içinde büyük bir sızı büyür, büyür. Yüreğimi acıtır.

“Ah insafsız!”, diye beni azarlayan anneciğimin sesini duyar gibi olurum.

ANT

Ben Gönen’de doğdum. Yirmi yıldan beri görmediğim bu kasaba hayalimde artık seraplaştı. Birçok yerleri unutulmuş eski, uzak bir rüya gibi oldu. O zaman genç bir yüzbaşı olan babamla her zaman önünden geçtiğimiz Çarşı Camii’ni, karşısındaki küçük, harap şadırvanı, içinde binlerce kereste tomruğu yüzen nehirciği, bazen yıkanmaya gittiğimiz sıcak sulu hamamın derin havuzunu şimdi hatırlamaya çalışırım. Ama beyaz bir unutkanlık dumanı önüme yığılır. Renkleri siler, şekilleri kaybeder. Pek uzun gurbetlerden sonra vatanına dönen bir adam doğduğu yerin ufku koyu bir sis altında bulup da sevdiği şeyleri uzaktan bir an önce göremediği için nasıl üzgün olursa, ben de tıpkı böyle merağa, sabırsızlığa benzer bir üzüntü duyarım. O her akşam sürülerle mandaların, ineklerin geçtiği tozlu, taşsız yollar, yosunlu, siyah kiremitli çatılar, yıkılacakmış gibi duran büyük duvarlar, küçük ahşap köprüler, sonsuz tarlalar, alçak çitler hep bu duman içinde erir...

Yalnız evimizle okulu gözümün önüne getirebilirim.

Büyük bir bahçe... Ortasında köşk tarzında yapılmış bembeyaz bir ev... Sağ köşesinde her zaman oturduğumuz beyaz perdeli oda... Sabahları annem beni bir bebek gibi pencerenin kenarına oturtur, dersimi tekrarlattırır, sütümü içirirdi. Bu pencereden görünen avlunun öbür tarafındaki büyük toprak rengindeki binanın camsız, kapaksız tek bir penceresi vardı. Bu siyah delik beni çok korkuturdu. Yemeklerimizi pişiren, çamaşırlarımızı yıkayan, tahtalarımızı silen, babamın atına yem veren, av köpeklerine bakan hizmetçimiz Abil Ana’nın her gece anlattığı korkunç, bitmez öykülerdeki ayıyı, bu karanlık pencerede görür gibi olurdu. Bu şüphe ile rüya dinlemek, yorumlamak merakında olan zavallı anneme her sabah ayılı rüyalar uydurur, iri, kuzgun bir ayının beni yakalayıp dağa götürdüğünü, ormandaki inine kapadığını, kollarımı bağladığını, burnumu, dudaklarımı yediğini, sonra Bayramiç yolundaki su değirmeninin çarkına attığını söyler, ona birçok “Hayırdır inşallah...” dedirttirirdim. Rüyayı yorumlarken benim büyük bir bey, büyük bir paşa olacağımı, bana kimsenin kötülük yapamayacağına beni inandırdıkça yalan söylediğimi unuttur, ne kadar sevinirdim!

Hangi sokaklardan, kiminle geçirdim? Bilmiyorum.. Okul bir katlı, duvarları boyasızdı. Kapıdan girince üstü kapalı bir avlu vardı. Daha ilerisinde, küçük, ağaçsız bir bahçe... Bahçenin sonunda tuvalet, fazla büyük abdest fiçisi... Erkek çocuklarla kızlar karışık otururlar, birlikte okur, birlikte oynarlardı. “Büyük Hoca” dediğimiz kınalı, az saçlı, kambur, uzun boylu, yaşlı, bunak bir kadındı. Mavi gözleri çok sert parlar, gaga gibi eğri, sarı burnuyla tüyleri dökülmüş hain, hasta bir çaylağa benzerdi. Küçük Hoca erkekti. Büyük Hoca’nın oğluydu. Çocuklar ondan hiç korkmazlardı. Galiba biraz aptaldı. Ben arkadaki rahlelerde, büyük hocanın en uzun sopasını uzatamadığı bir yere otururdum. Kızlar belki saçlarının çok açık sarı olmasından dolayı bana sürekli “Ak Bey” derlerdi. Erkek çocukların büyükleri ya adımı söyler ya da “Yüzbaşı oğlu” diye çağırırlardı. Sınıf kapısının açılmayan kanadında sallanan “geldi, gitti” levha yazısı, cansız bir yüz gibi bize bakar, kalın duvarların tavana yakın dar pencerelerinden giren donuk bir aydınlık durmadan bağırarak, haykırarak okuyan çocukların susmaz, keskin çığlıklarıyla sanki daha çok ağırlaşır, bulanırdı...

Okulda tek bir ceza vardı: Dayak... Büyük suçlular hatta kızlar bile falakaya yatarlardı. Falakadan korkmayan, titremeyen yoktu. Küçük suçluların cezası ise oransız, ölçsüzdü. Küçük Hoca’nın büyük tokadı... Büyük Hoca’nın uzun sopası... ki rastladığı kafayı mutlaka şişirirdi. Ben hiç dayak yememiştim. Belki ayrıcalık tanıyorlardı. Sadece bir kere Büyük Hoca kuru, kemikten elleriyle yalan söylediğim için sol kulağımı çekmişti. O kadar hızlı çekmişti ki ertesi gün bile kızarıklığıyla yanması

geçmemişti. Ama suçum yoktu. Doğru söylemiştim. Bahçedeki abdest fiçisinin musluğu koparılmıştı. Büyük Hoca bu suçu işleyen arıyordu. Bu, mavi cepkenli, kırmızı kuşaklı, hasta, zayıf bir çocuktur. Söyledim, suçunu kabul etmedi. Falakaya yatırılacaktı. Sonra başka bir çocuk çıktı; kendi kopardığını onun suçu olmadığını söyledi. Yere yattı. Bağıra bağıra sopaları yedi. O zaman Büyük Hoca, “Neden yalan söylüyor, bu zavallıya iftira ediyorsun?” diye kulağıma yapıştı. Yüzünü buruşturarak darıldı.

Ağladım. Ağladım. Çünkü yalan söylememiştim. Evet, o çocuğu musluğu koparıırken gözümle görmüştüm. Akşam paydos olunca dayağı yiyen çocuğu tuttum:

“Neden beni yalancı çıkardın”, dedim, “musluğu sen koparmamıştın...”

“Ben koparmıştım...”

“Hayır, sen koparmamıştın. Diğer çocuğun kopardığını ben gördüm.”

Israr etmeden yüzüme baktı. Bir an durdu. Eğer hocaya söylemeyeceğime yemin edersen saklamayacaktı. Anlatacaktı. Ben hemen yemin ettim. Meraklanmıştım:

“Musluğu Ali koparmıştı”, dedi, “ben de biliyorum. Ama o hasta ve çok zayıf. Falakaya asla dayanamaz. Yataktan yeni kalktı, ölürdü belki de...”

“Ama sen neden onun yerine dayak yedin?”

“Neden olacak? Biz onunla ant içtik. O bugün hasta, ben iyi ve kuvvetliyim. Onu kurtardım işte.”

Anlamadım ne dediğini. Yeniden sordum:

“Ant ne?”

“Bilmiyor musun?”

“Bilmiyorum.”

O zaman güldü. Benden uzaklaşarak cevap verdi:

“Biz birbirimizin kanlarını içeriz. Buna ant içmek derler. Ant içenler kan kardeşi olurlar. Birbirlerine ölünceye kadar yardım ederler, imdada koşarlar.”

Sonra okuldaki çoğu çocuğun birbirleriyle ant içtiklerine dikkat ettim. Kan kardeşi olmuşlardı. Hatta bazı kızlar da kendi aralarında ant içmişlerdi. Bir gün, bu yeni öğrendiğim âdetin nasıl yapıldığını da gördüm. Yine arka rahlelerde idi. Küçük Hoca abdest almak için dışarı çıkmıştı. Büyük Hoca arkasını bize dönmüş, yavaş yavaş, sümüklüböcek kadar ağır, namazını kılıyordu. İki çocuk tahta saplı bir çakı ile kollarını çizdiler. Çıkan, büyük, kırmızı damlayı kolları üzerinde bu çizgiye sürdüler. Kanlarını karıştırdılar. Sonra birbirlerinin kollarını emdiler. Ant içerek kan kardeşi olmak... Bu, beni düşündürmeye başladı. Şayet benim de kan kardeşim olsa hocaya kulağımı çektirmeyecek, belki de falakaya yatacağım zaman beni kurtaracaktı. Koca okulun içinde kendimi çok yalnız, arkadaşsız, korunmasız hissediyordum. Anneme düşüncemi, her çocuk gibi biriyle ant içmek istediğimi söyledim. Andı tarif ettim. İzin vermedi. “Öyle terbiyesizlikler istemem. Sakın yapma ha!” diye tembihledi.

Ama ben dinlemedim. Aklıma ant içmeyi koymuştum. Ama kiminle? Beklenilmeyen bir kaza, bir

tesadüf bana kan kardeşimi kazandırdı. Cuma günleri bizim evin bahçesinde bütün komşu çocukları toplanırlardı. Akşama kadar birlikte oynardık. Arkamızdaki evlerin sahibi Hacı Budaklar'ın benim kadar bir çocukları vardı ki, en çok adı hoşuma giderdi: Mıstık... Bu kelimeyi söylerken sanki tat alır gibi olur, sürekli tekrarlardım. O kadar ahenkli, tınılıydı. Kızlar bu güzel isme uydurulmuş kafiyeleri, Mıstık'ı bahçede, sokakta görünce bir ağızdan söylerlerdi. Hala aklımda:

Mustafa Mıstık
Arabaya kıstık,
Üç mum yaktık,
Seyrine baktık!

diye bağırlar, ellerini yumruk yaparak ona karşı dururlardı. Mıstık hiç sinirlenmezdi. Gülerdi. Biz de bazen bu kafiyeleri tekrarlar, eğlenirdik.

Bu iki küçücük beyit benim rüyalarımaya bile girmişti. Rüyamda birçok arsız kızın onu göçmen arabasına sıkıştırarak, etrafına üç mum yakarak seyrine baktıklarını görürdüm. Neden Mıstık öyle uslu dururdu? Neden birden fırlayıp bu kızlara birkaç tokat atmaz, sıkıştığı katran kokulu arabadan kurtulamazdı? Hepimizden güçlüydü. Sanki adı gibi her tarafı yuvarlaktı. Baş, kolları, bacakları, bedeni... Hatta elleri... Bütün çocukları güreşte yenerdi... Yazın her Cuma sabahı büyük bir deste söğüt dalı getirirdi. Bu dallardan kendimize atlar yapar, cirit oynar, yarışa çıkardık. Yarışta da hepimizi geçerdi. Onu hiçbirimiz tutamazdık. İşte yine böyle bir Cuma sabahı, Mıstık söğüt dallarıyla geldi. Ben en uzununu seçtim. Diğerlerini çocuklara dağıttım. Bir çakı ile bu dalların ucunu keser, kabuklarından iki kulak, bir burun çıkarır, tıpkı bir at başına benzetirdik. Bunu en güzel ben yapardım.

Kendi atımı yapıyordum. Mıstık'la diğer çocuklar sıralarını bekliyorlardı. Nasıl oldu anlamadım, söğüdün kabuğu birden yarıldı. Arasından kayan çakı sol elimin işaret parmağını kesti. Sulu, kırmızı bir kan akmaya başladı. O an aklıma bir şey geldi: Ant içmek... Parmağımın acısını unuttum. Mıstık'a:

“Haydi gel kan kardeş olalım. Hazır elim kesildi. Sen de kes...”

Tereddüt etti. Siyah gözlerini yere dikerek büyük yuvarlak başını salladı:

“Olur mu ya!... Ant için kol kesmek gerekli.”

“Canım ne zararı var?”, diye ısrar ettim. “Kan değil mi? Ha parmaktan, ha koldan. Hepsi aynı. Haydi...”

Kabul etti. Elimden aldığı çakı ile kolunu, hatta biraz derince kesti. Kanı o kadar koyuydu ki, akmıyor, bir damla halinde kabarıyor, büyüyordu. Parmağımın kanı ile karıştırdık. Önce ben emdim. Bu tuzlu, sıcak bir şeydi. Sonra da o benim parmağımı emdi.

Bilmiyorum aradan ne kadar zaman geçti. Belki altı ay... Belki bir yıl... Mıstık'la kan kardeşi olduğumu neredeyse unutmuştum. Yine birlikte oynuyor, okuldan eve birlikte dönüyorduk. Bir gün hava çok sıcaktı. Büyük Hoca bizi okuldan erken bıraktı. Tıpkı perşembe günü gibi... Mıstık'la sokağın tozları içinde yavaş yavaş yürüyorduk. Ben fesimin altına mendilimi koymuştum. Terimi silemediğim için yüzüm sıırılsıklamdı. Büyük, geniş bir yoldan geçiyorduk. Kenarda yıkılmış bir duvarın temelleri vardı. Aniden karşıdan iri, kara bir köpek çıktı. Koşarak geliyordu. Arkasından

birkaç adam, kalın sopalarla kovalıyorlardı. Bize, “Kaçın, kaçın, ısıracak...” diye bağırdılar. Korktuk, şaşırдық. Olduğumuz yerde kalakaldık. Ben biraz kendimi toplayarak, “Aman kaçalım...” dedim. Ama gözleri ateş gibi parlayan köpek bize yetişmişti. O zaman Mıstık, “Sen arkama saklan!” diye bağırdı. Önüme geçti. Köpek onun üstüne atladı. Önce hızlı bir şekilde birbirlerine çarptılar. Sonra sanki güreşir gibi boğaz boğaza geldiler. Köpek de ayağa kalkmıştı.

Bir süre böyle boğuştuktan sonra ikisi de yere yuvarlandı. Mıstık’ın küçük fesi, mavi yemenisi düştü. Bu savaş bana çok uzun geldi. Titriyordum. Sopalı adamlar yetiştiler. Köpeğe olanca güçleriyle vurdular. Mıstık kurtuldu. Zavallının kollarından, burnundan kan akıyordu. Köpek kuyruğunu bacaklarının arasına kısırmış, ağzı yerde kaçıp gitti. Mıstık “Bir şeyim yok. Biraz çizildi. Acımıyor” diyordu. Evine götürdüler. Ben de hemen evimize koştum. Anneme başımıza geleni anlattım. Abil Ana beni yere yatırdı. Uzun uzadıya kasıklarına, korku damarlarına bastı. Bir dua okuyarak yüzüme üfledi, sarmısak kokusundan hapşırdım.

Ertesi gün Mıstık okula gelmemişti. Ondan sonra da gelmedi. Anneme Hacı Budaklar’a gidip Mıstık’ı görmemizi söyledim. “Hastaymış yavrum, dedi, inşallah iyi olunca yine oynarsınız, şimdi rahatsız etmeyelim, ayıp olur.” Ondan sonra ben her sabah Mıstık’ı iyileşmiş umuduyla bulurum diye okula gittim.

Fakat ne yazık ki! O gelmedi. Köpek kuduzmuş. Baktırmak için Mıstık’ı Bandırma’ya götürdüler. Oradan İstanbul’a göndereceklerdi.

Ne yazık ki bir gün Mıstık’ın öldüğünü duyduk...

Erken kalktığım, açık, bulutsuz sabahlar, herkes gibi bana çocukluğumu hatırlatır. Aklımda çok eski, mor bir tan yeri memleketi gibi kalan doğduğum yeri gözümün önüne getirmek isterim. Daima, farkında olmayarak, sol elimin işaret parmağına bakarım. Birinci boğumun üstünde hala beyaz çizgi şeklinde duran bu küçük yara izi bence çok kutsaldır. Andı için ölen, hayatını yitiren kahraman kan kardeşimin sıcak dudaklarını tekrar parmağımın ucunda duyar, beni kurtarmak için o kendinden çok büyük, kudurmuş, iri köpekle boğuşan aslan, yenilmez hayalini görürüm.

PRİMO TÜRK ÇOCUĞU NASIL DOĞDU?

“Vatan ne Türkiye’dir Türkler’e, ne Türkistan

Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan”

Bu serin ve karanlık Eylül gecesinin yıldızsız gökyüzü altında umutsuz ve rahatsız Selanik, sanki gündüz gösterişlerden, heyecanlardan, gürültülerden yorulmuş gibi, baygın ve sakin uyuyordu.

Rıhtım tenhaydı... Olimpos Palas’ın, Kristal’in, Splandit Palas’ın diğer küçük gazinoların lambaları çoktan sönmüştü. Katolik kilisesinin her yanı kaplayan çanı saat üçü vuruyor, hiddetli bir ahenkle bazen yavaşlayarak, bazen coşarak devam eden açgözlü çınlamasını karanlıklara yayıyor, altınlı para ve çıkar rüyaları gören rahat Yahudi mahallerinin üzerinde dalgalanıyor, sonra ta yukarılara, mert ve sessiz Türk mahallesinin sık ve geniş çatılarına doğru yükseliyordu. Kenara çarpan siyah köpüklü deniz, havagazlarının donuk ışıklarından uçan ölüm rengine parlamaların içinde, keder ve elem sesleri çıkararak ağlıyor, sanki bu sonucu görünmeyen, bu, sabahın açık ve mavi ufkunu, beyaz ve mor sisli Olimpos dağlarını, o geçmiş ve masal vatanını yutan, yok eden geçici yokluğun bu siyah ve yırtıcı gecenin gizli kinlerini açığa çıkarmak istiyordu... Biraz ötede, tramvay yolunu tamir etmek için yığılmış parke taşlarının ilerisinde, denize inen küçük merdivenin başında, hareketsiz ve cisimsiz bir gölge dimdik duruyor, önündeki korkunç karanlığın derinliklerinde fennin bir hayat ve cesaret nuru gibi dolaşan, görünmez düşmanları arayan büyük gözünü, Karaburun’un projektörünü seyrediyordu. O kadar dalgındı ki bekçinin İkinci Cadde’deki yaya kaldırımına düzensiz aralıklarla inen sopasını, geç vakit yeşil masadan dönen zengin ve ecnebi kumarcıların aceleci arabalarını duymuyor, lastik tekerlekli arabalar içinde geniş ve yüksek şapkalarının altına üşümüş gibi büzülen yarım gecelik sarhoş aşıklarla dudak dudağa öpüşerek geçen artistlerin, medeni ve asil Batı’nın vahşi Türkiye’ye bir hediyesi olan bu kibar ve imtiyazlı kadınların arsız kahkahalarını işitmiyordu. Güya bir kısmı eriyerek deniz halinde, ayaklarının dibinde fısıldayan bu yoğun ve umumi karanlık gözlerinden ruhuna giriyor, bütün damarlarına yayılıyor, kalbine doluyor, şuurunu belirsiz bir yokluğa döndürüyordu. Bu yokluk içinde bir an, sersem ve hissiz, kaybolurken Karaburun projektörünün birden baş göstermesi, uyuşuk aklında yeni ve beklenilmez parıltıları alevlendiriyor, onu düşünmeye sevk ediyordu. Bu zavallı düşünceli gölge, gayet saygı değer bir genç, mühendis Kenan Bey’di. Ecnebi ve Levanten toplantı yerlerinde ‘kendi milletini üstün gören’ ve ‘hayvanlık’ denilen Türklükten nefretle, Türklüğe yani medeniyetsizliğe karşı olan kinle, Avrupa, halk ile olan hoş birlikteliğinin usulündeki duruş ve yeteneğiyle, nazikliğiyle, şen ve şuhluğu ile meşhurdu. Tahsilini Paris’te bitirmişti. On, on bir sene önce memleketine dönünce –Paris’ten her gelen gibi o da– dolgun bir maaşla İzmir’e gitmiş, orada aşık olduğu güzel bir İtalyan kızla evlenmişti...

...İşte bu gece ne yapacağını bilemiyordu! Kırk sekiz saatin feci ve inanılmaz tarihi sınırlarına dokunmuştu. İki defa Depo’daki yalısının önüne kadar gitti. Fakat içeri giremedi. Tekrar arabaya atladı. Döndü. Lanetlerden kaçan bir hain, arkasından koşulan bir suçlu gibi karanlık sokaklarda kaybolmak istedi. Dolaştı, dolaştı. Tekrar rıhtıma çıktı. Hırsız adımlarla deniz kenarına geldi. Uykuda gezen bir adam tavrıyla:

“Bu nasıl olur? Bu nasıl olur?” diye sayıklıyor, işittiklerinin, gördüklerinin, gazetelerde, ilavelerde okuduklarının gerçek olmasına akıl erdiremiyordu. Acaba bunlar bir rüya, bir kabus muydu? Fakat uyanıktı. Bunu duyuyordu. Şişen kalbi göğsünü acıtıyor, rutubetli bir hararet, şakaklarını yakıyor, ateşli bir sıtma ve görünmez sihirli kelepçeler gibi bileklerini sıkıyordu. Yirminci yüz yılın orta

yerinde, fertlerin, cemiyetlerin, devletlerin ve milletlerin haklarının tamamıyla ortaya çıktığı ümit edilirken bu korsan hücumu beklenir miydi? Bu ne kadar utanılacak bir cinayetti. Düşüncelerini daha ziyade ilerletemiyor, beyni uyuşuyor, dizleri kesiliyor, görmek için bir şey arıyormuş gibi, karanlıklara bakıyordu.

O savaşı hiç sevmezdi. “Savaş, hayattır!” diyen filozofun kırmızı bir canavardan başka bir yaratık olamayacağını iddia eder, hayata sahip olanın “mücadele” filminin sosyolojide, insanlıkta da gerekli ve zorunlu bulunduğunu fenle, tecrübe ile gösteren Darven’den nefret ederdi. Gerçeğe dokunmayarak daima hayal içinde yaşayan tembel, korkak ve hasta düşüncelerin ortak şiiri, “insaniyet” hayali onun mezhebiydi. Asıllarını, köklerini, ikinci sebeplerini bilmediği bir sürü “değer”, hayalindeki seraptan mabette, dumandan yontulmuş büyük ve vücutsuz putlar gibi, yükselir; bu ismi var cismi yok Allahların karşısında o daima, ruhuyla secde ederdi. Dokuz senedir masondu. Kıyaslama kabul etmeyen derecede bağlı olduğu Fran-Masonluktan başka dünyada bir hakikat olamayacağına bütün vicdanıyla inanırdı. Ne gelenek, ne geçmiş, ne vatan, ne ırk tanırdı. Irk ve muhit teorisini, ruhu ve fikri hasta bütün zavallılar gibi inkara kalkardı. Ne olduğunu açıkça bilmediği bir amaç; “değer ve insani iyilik” fikri, belli ve sabit anlamı olmayan bu genel ve belirsiz iki kelime bütün mantıklara, bütün akıl yürütmelere, bütün bilime, bütün gerçeklere isyan eden yırtıcı ve vahşi bir din gibi, aklını çelişkiye düşürmüş, ruhunu katletmiş, onu oynayan ve yaşayan bir ceset haline getirmişti. Evet, o, dörtte üç büyüğü Yahudi ve Levanten olan sadık kardeşleri ve kamaradları arasında önemli bir nüfuz ve itibara sahip, gayet tutucu bir masondu! Yakında “Granmetr” bile olacaktı! Birden:

“Oh...” dedi.

Sanki bu karanlıklardan çıkan görünmez bir el, kalbine ateşten bir hançer saplamıştı; hem Selanik’teki İtalyan Mason Locasına mensuptu... Bunu hatırlamak vücudunun her noktasını sarstı. Sonra yine düşünmeye başladı. Öleceğini zannetti. Yalnız kalbinin yeniden sıcak bir zehirle dolduğunu, göğsünün parçalanacak gibi acıdığını duyuyordu. Hal ve tarih birbirine karışarak heyecan halinde beynine hücum ediyor, meçhul bir ağız tarafından kulaklarına fısıldıyormuş gibi yerli yersiz birçok vaka aklından geçiyor, birden ruhu, hissi, fikri, vicdanı, anlayışı değişiyor, tutuşturucu bir ateş nöbeti varlığını eritiyordu:

“Ah, iyiliğe hizmet eden Avrupalılar!” diye söyleniyordu.

Avrupalıların önceden önem vermediği, hatta bazı normal bulduğu hareketleri ansızın aklına geliyordu. İlk defa Fransa’yı hatırladı. Daima değere, insanlığa hizmet ettiğini haykıran bu millet, yüz senedir Afrika’yı kana boyuyor, çölün silahsız, saf, masum, insan canlısı, ahlaklı ve asil evlatlarını mitralyözlerle öldürüyor, huzurlu şehirleri, sakin yuvaları seri ateşli toplarla yıkıyor, hiçbir suçu olmayan koca bir milleti esir yapıyor; vatanlarını, mallarını, çalıyor; ırzlarını, hayatlarını, ruhlarını zapt ediyordu. Cezayir, Tunus, Sahrayıkebir, Senegal, Madagaskar ve İlah... Son fethettikleri yerle, zavallı Fas’la Avrupa’daki kendi vatanlarının yirmi katından daha fazla bir araziye sahiplenmiş oluyorlardı. Bu gaddar Avrupa’nın alanı ancak on milyon kilometrekareydi. Oysa Afrika’daki Fransız sömürgesi on milyon üç yüz bin kilometre! İnsanlığa Fransızlardan daha çok hizmet etme fikrinde bulunan İngilizlerin yalnız Afrika’daki sömürgesi on milyon kilometrekareden azdı. Bir vakitler, genel barıştan en çok bahsedildiği zaman, meşrutiyete, hatta cumhuriyete sahip ve mükemmel idareli, küçük, fakat namuslu bir hükümetçeğizin üzerine aç ve kudurmuş bir hayvan gibi atılmış, onu çatır çatır paralayarak yutmuştu. Zavallı Transval’in yalnız bir günahı vardı: Zenginliği, altın madenlerinin bol bulunması! Almanya, İspanya, hatta Portekiz ve Belçika’nın da büyük, önemli sömürgeleri vardı.

İşte Afrika da bölünmüştü. Bu, o kadar ortadaydı ki. Koca kıtada ancak Habeş ve Liberya gibi bir iki yerli ve bağımsız hükümetceğiz kalmıştı. İtalya'ya da sömürgesi dar gelmişti... Şimdi beklenilmeyen, ümit ve hayal edimeyen bir dakikada Trablus'a saldırıyor, elli senedir süren "Afrika'yı Latinleştirmek" faciasının son perdesini açıyor veya kapatıyordu. Bu nasıl bir insanlıktı? Bu iyiliğin, vahşilikten, barbarlıktan, yamyamlıktan ne farkı vardı? Silahsız Afrika'yı tamamıyla zapt eden bu yırtıcı, insafsız, müthiş Avrupalılar Asya'yı da paylaşıyor, bu tecavüzlerine soğukkanlılıkla: "Doğu Meselesi! "diyorlardı. Milyonlarca adamı insan yerine saymıyor, onlara hayvanlardan daha aşağı muamele ediyorlardı. Kendi memleketlerinde yalandan iyilikler gösteren, şefkat pazarları, şefkat kuruluşları tesis eden; hatta hayvanları koruma cemiyetleri oluşturan bu dolandırıcı, alçak Avrupalılar; zavallı Çin halkının sağlık ve afiyetini, neslinin geleceğini korumak için afyonu yasaklayınca, birden kuduruyor, bütün yüzlerini ortaya çıkarıyor; "Ticaretimize zarar gelir!!! "diye bu talihsiz hükümeti sıkıştırıyor, korkutuyor, tekrar afyona izin verdiriyordu... Ticaretlerini üç yüz milyon insanın sağlık ve afiyetinden, geleceğinden daha kıymetli görüyorlar, üç yüz milyon Çinliye memleketlerindeki köpekler kadar değer vermiyorlardı. İngiltere, Hindistan'ın kanını emiyor, bütün hazinelerini Avrupa'ya taşıyor, iki yüz doksan beş milyon insanı hizmet hayvanı, yani at ve eşek gibi, her haktan mahrum, kendi hesabına çalıştırıyor; Rusya, Türk yurdunu akla gelmez gaddarlıklarla çiğniyor, İngiltere'yle, üç bin senedir yaşayan kadim bir milleti, viran olan İran'ı haritadan silmek, yeryüzünden kaldırmak için birleşiyorlardı... Türkiye'nin bölünmesi de kaçınılmazdı! Çünkü Asya yağmasına onu engel görüyorlardı. Öncelikle onu zayıf bırakmak, mahvetmek lazımdı. Hemen bir asır önce Avrupalılar aleyhimize kalkmıştır. Navarin'de donanmamızı yakarak Yunanistan'ı icat etmişler bunu Romanya, Sırbistan, Karadağ, Bulgaristan, Şarki Rumeli, Cezayir, Tunus, Kıbrıs, Mısır, Sudan yağmaları takip etmiş, sonunda son idam kararımız Reval Mülakatı'nda verilmişti. Meşrutiyet ilan edilince sözde bu karar geciktirildi. Halbuki bu geciktirme tamamıyla yalandı... Bizi dünya yüzünden kaldırmak için çizilen plan duruyordu. Bosna-Hersek zorla alındı. Meseleler yine kalıcıydı; Makedonya Meselesi, Arnavut Meselesi, Girit Meselesi, Boğazlar Meselesi, Şarki Anadolu Meselesi, Mezopotamya Meselesi, Irak Meselesi, Suriye'nin İstiklal Meselesi ve ilah... Bu meseleler Avrupalıları birer birer halledecekti. Yalnız uygun vakitlerini bekliyorlardı... Bunları hızla düşünmek beynini döndürüyor, onu, asılmak için ipe doğru yürüyen, celladın satırı altına başını uzatan masumun duyduğu o kadere razı, ümitsiz, fakat asil korku ile titretiyordu. Vücudunda hiç kuvvet kalmadığını hissediyor, sebepsiz gözyaşlarıyla ağlamak, denize, bu erimiş yokluk gecesine mahvolmak istiyordu. İşte Trablus meselesinin uygun zamanı gelmişti. O da herkes gibi, his ve muhakemesini birden kaybetmişti. Başını fena halde ağrıyor, şakaklarından kanlarının uğuldayarak geçtiğini işitiyor, karşısındaki kuzgun ve sonuçsuz karanlığa bakıyordu. Karaburun'un projektörü tekrar doğdu. Bu, uzun ve aydınlık bir hattı. Seri bir daire çizdi. Olimp'e dikildi. Şimdi gözleri bu ufku ışığına dalıyor, bu ışığın içinde mavi denizle, açık gökyüzüyle, sevimli kalesiyle, beyaz minareleriyle, nazik ve sade evleriyle, yüksek hükümet sarayıyla, Menşiye mahallesinin sağındaki yeşil hurma ormanı ile Trablus'un hayalini görüyordu.

Alçak düşman bu güzel memleketi topa tutmuş, zapt etmeye kalkmıştı ve bunun için ortada hiçbir sebep yoktu. Bu derece kaba ve alçak bir tecavüze kimler cesaret ediyordu? Bu milletin içinde namuslu insan yok muydu? Bu millet baştan aşağıya kadar korsan mıydı? Hükümetleri bir ahlaka, bir vicdana sahip insanlardan ibaret değil miydi?. Düşünüyordu... Projektörün ışığı tekrar söndü. Ufuk ve beyaz Trablus hayali kayboldu. Gözleri yine karanlıklara daldı... İtalya Başbakanı Gioletti, Dışişleri Bakanı San Julianos da. Avrupa'da hükümet adamlarının çoğu gibi mason değil miydi?. Şöhretli gran-metrleri, mason hükümdarları, mason prensleri, mason lordları, mason milyonerleri

“Yalnız insanlık, başka bir şey yok!” diyen fran-masonluk şimdi neredeydi?.. Başı dönüyordu. Düşeceğini zannetti. Biraz geri çekildi. Yukarı doğru yürümeye başladı. Yanından geçen devriyenin polisi “Kimdir bu?” gibi yüzüne bakıyordu. Bütün hayatında ne kadar yanlış ve çürük fikirlerle aldandığını; milliyetsizliğin, “Milletlerarası ve Masonluk” hülyasının biraz düşünebilen bir adamı hüngür hüngür ağlatacak derece gülünç bir budalalık olduğunu anlıyor, istemeyerek içinden:

“Ben neyim?” diye kendi kendine soruyor, fakat:

“Türküm!” demeye cesaret edemiyor, şimdiye kadar ruhu zapt olunmuş değersiz bir cesetten başka bir şey olmadığını anlayarak, bunun hiddetinden ve utanmasından ağlamak istiyordu. O da Türkler’i dünya yüzünden kaldırmak için birbirleriyle tamamıyla birleşmiş olan Avrupalıların önemsiz bir kulu, itaat eden bir hizmetçisi, sahibi olduğu bir kölesi değil miydi? Avrupalılara, Avrupalıların adetlerine, geleneklerine, terbiyelerine, görgülerine, muhitlerine, cemiyetlerine tapmıyor muydu? Yabancılardan aldığı önemsiz bir nişan, bir madalya onu nasıl deli gibi sevincinden çıldırtır ve iftihar ettirirdi?

Türkler’i, Türkler’in vatanını bölüp, taksit ile maddi olarak parçalamaya çalışan bu yağmacı doymaz Avrupalılar manevi saldırılarını da ihtimal etmiyorlardı. Dillerini, milli kültürlerini, ahlaklarını, terbiyelerini, adetlerini yayarak yüz yıldan beri içimizde yalnız isimleri “Türk ve Doğulu” kalmış müthiş bir “renksiz ordusu” oluşturuyorlar, bu “renksiz”lerle gemlerimize saldırıyorlar, bizi zayıflatıyorlar, milliyet ve Türklük fikrini fran-masonluk efsanesiyle boğuyorlardı. Düne gelinceye kadar kendisi bile:

“Türküm!” demeye sıkılmıyor muydu? Ve bu memlekette kendisi gibi büyüklüğünü, geçmişinin şerefini, dedelerinin şanını bilmeyen, inkar eden, milliyetinden utanan ne kadar Avrupalılaşmış renksiz vardı? Düşünüyor ve hızlı hızlı gidiyordu. Gümrüğün arkasına, yeni apartmanların hizasına gelmişti.

“Nereye gidiyorum?” dedi. Sabaha ancak birkaç saat vardı. Bu gece yatmayacak mıydı? Fakat nerede yatacağı? Evini, yalısını hatırlayınca soğuk bir titreme duydu. Oraya nasıl gidecekti? Artık o eve girerse nefretinden ve hiddetinden, acı ve pişmanlığından ölmeyecek miydi? Tekrar döndü. Beyni sulanmış da kafasını duvarlarına çarpıyormuş gibi, her adımda başında dayanılmaz bir acı duyuyordu. Yürüdü ve bilinçsiz bir hareketle Splendit Palas’ın önüne geldi. Camlı kapıdan görünen aydınlık ve taş koridorun sonunda, bir sandalye üzerinde garson uyukluyordu. Çan düğmesine bastı. Garson birden uyandı ve çabuk adımlarla kapıya geldi. Açtı. Bu, kır bıyıklı, tahminen kırk yaşlarında bir Rum’du.

“Oda var mı?” diye sordu.

Garson anlamamış gibi yüzüne baktı. Söзде Türkçe bilmiyordu. Biraz tereddüt ettikten sonra:

“Malista (Evet)...” dedi. Fakat karşısındakinin Rumca bilmediğine kanaat getirince tekrar iğrenç bir Yahudi Fransızcasıyla ilave etti.

“İl ya, il ya, veuilles entrer? (Var, var, buyrun girin)”

Mermer basamaklı merdivenin başına gelince garson geride kaldı. Yine o yalnız Selanik’e mahsus olan bozuk ve yanlış Yahudi Fransızcasıyla, “Siz çıkınız mösyö, yukarıda odanız gösterilecek...” dedi. Bir düğmeye bastı. Yukarıda bir zilin çalındığı duyulur gibi oldu. Merdiveni

yavaş yavaş çıkıyor, başının ağrısından gözleri kapanıyordu. Kendisini ortadaki salonun açık kapısı önünde buldu. İçeride gayet sarı saçlı, beyaz kıyafetli Avrupalı bir kadınla, başı açık ve esmer bir delikanlı konuşup gülüşüyordu. Gözlerini ovuşturarak gelen kuvvetli, çirkin ve biçimsiz garson onu sağ tarafta tek yataklı odalardan birine götürdü. Çiy ve beyaz aydınlığı söndürüp yalnız kalınca arkası üstü karyolaya uzandı. Soyunmaya, hatta potinlerini çıkarmaya gücü yoktu. Gözlerini kapadı. Kollarını başının üzerine çaprazvari koydu.

Uyuyamıyor, başının zonkladığını duyuyor, evini düşünüyordu! Karısı bu akşam onu beklemiş ve kimbilir ne kadar merak etmişti ama nasıl gidecekti? Kırk sekiz saattir birbirini takip eden olaylar, haberler, onu şaşırtmış, varlığını, ruhunu değiştirmiş, karar verme yetisini kaybetmişti. Şimdi ne kadar güç durumda kalmıştı... Hakaretin, tecavüzün, yolsuzluğun şiddetinden ansızın uyanan millet, İtalyan Okulu'nun, acentesinin, hastanesinin, hatta konsolosluğun armalarını parçalamış, bayrak direklerini kırmış, sancaklarını yırtmış, heyecanlı gösteriler yapmıştı. Ne kadar İtalyan varsa şüphesiz hepsi kovulacaktı. İtalyan dostu görünecek bir Türk şüphesiz lanetler, nefretler içinde hor görülecek ve memleketten dışarı çıkarılacaktı...

Başının ağrısından gözleri yaşarıyor ve akacak gibi oluyordu. Yüzükoyun döndü. Gözünün önüne karısı, çocuğu, evi geliyordu. O hiç böyle bir günü düşünmemiş, bu ana kadar huzurlu yaşamıştı. Bir İtalyan'la evlenmek, hayatını birleştirmek ona pek doğal görünmüş, hatta iftihar edilebilecek bir seçkinlik gibi gelmişti. Avrupa'dan geldiği yılı, gençlik ve bekarlık günlerini hatırlıyor, geçmişi sesli bir sinematograf hızıyla hayalinden geçiyordu. Grazza'yı ilk defa İzmir'de bir baloda görmüş ve hayret etmişti. Bu kız eski Roma tarzında fantezi kıyafetler giyiyor ve tıpkı İmparator Adriyan'ın metresi Antinous'a benziyordu. Avrupa'da eğitimi sırasında sanat tarihini incelerken hep Luvr Müzesi'ne gider, saatlerce bu latif gözdenin heykeline bakardı. İzmir'de bu heykelin canlısını görmek onu deli ediyordu. Grazya'ya hemen aşık olmuştu. Önce babasına kendisini tanıtmıştı. Bu Mösyö Vitalis isminde bir İtalyan mühendisti. Mesleklerinin bir olması ilişkilerinin çabuk ilerlemesine sebep oldu. Mösyö Vitalis'in hükümette görülecek işleri; memlekette çevrilecek birçok dalaveresi vardı. Bu genç Türk'e mal bulmuş mağribi gibi sarıldı. Evine kabul etti. Onu adeta kendisine gönüllü bir tercüman ve bir komisyoncu yaptı. Gönüllü ve bedava olmasının yanında gayet terbiyeli olan bu hizmetçi, ona istediği kadar iş buluyor, hilelerine, madrabazlıklarına, vurgunlarına yardım ediyor, hükümetteki işlerini bir dakikada hallediveriyordu. Hem bu Türk zengindi. Kızına gayet değerli hediyeler veriyordu... Fakat bedava ve sadık tercümanının kızına aşık olduğunu, onunla evlenmek istediğini duyduğu anda çok hiddetlendi. Bir Türk'e kızını vermek... Bu mümkün müydü? Bir barbara, bir vahşiye, bir medeniyet düşmanına, hasılı bir Türk'e nasıl kız verilir? Şiddetle reddetti. Aradan birkaç ay geçti. Ancak tuhaftı; kızı da bu Türk'ü istiyordu. Mösyö Vitalis, gençliğinden beri İspanya'da kurduğu şatoların temellerini birden kazılmış gördü. Büyük bir çıkar onu bekliyordu... Biraz filozoflaştı, biraz alimleşti. İtalya'da, aç, sefil günlerde bütün ruhuyla itikat ettiği sosyalizm kuramları davasına geri döndü. Bir gün kızına dedi ki:

“Bu Kenan'ın bir Türk olduğunu düşünsene!”

Grazia tehalükle:

“Asla, asla! Kenan asla bir Türk değildir ve asla bir Türk olamaz...” diye cevap vermişti.

Sonra uzun uzadıya muhabbet ettiler. Mösyö Vitalis, kızına tarihten, soybilim ilminden bahsetti; Bizans İmparatorluğu'nu zapteden Türkler ancak bir avuçtu... Bugün görülen Rumeli ve Anadolu halkı

hep Rum'du. Fakat zorla dinleri değiştirilmişti. Evet Kenan da bir Rum çocuğuydu. Türkiye, Avrupalılar tarafından paylaşıldıktan sonra, hiç şüphesiz, Rumeli ve Anadolu'da Türk adı altında yaşıyan on yedi milyon Rum, eski dinlerine geri dönecek, Hıristiyan olacaktı... Mösyö Vitalis böyle anlatıyordu, bütün Türkiye'de sultanın ailesinden başka Türk bir aile olmadığını ve hatta bunu, aklı eren malumatlı Türkler'in de itiraf ettiklerini ilave ediyor, Grazya şaşıyor ve seviniyordu. Kenan tekrar davet edildi. Bu konular yanında açıldı. Tarihlerle, eserlerle, geleneklerle, kahramanlıklarıyla şöhret ile kazanan, daha Abbasiler zamanında Batı'ya üşüşmeye başlayan milyonlarca Türk'ü, Karamanlılar'ı, Selçukiler'i, Akkoyunlular'ı, Karakeçililer'i unutarak, Osman hanedanını kurulmasından birkaç sene önce Rumeli'ye, Vardar Vadisi'ne geçen yiğit Türkler'in vücudunu inkar ederek, o da, Türkiye'de hiç Türk bulunmadığını onayladı.

Baba kız hayalleriyle Kenan'ı Rum olarak kabul ettikten sonra, evliliğin o kadar da imkansız olmadığına karar verdiler. Mösyö Vistalis iki sene önce ölen babasından Kenan'a on beş bin liralık bir miras kaldığını öğrenmişti. Bu para özellikle Türkiye'de önemli bir miktardı... Sonra Doğu Meselesi halledilince, yani Türkiye, Avrupalılar tarafından parça parça bölüşülünce, en büyük mevkileri böyle Kenan gibi bilgin, Avrupa'da eğitim görmüş, yerlilerin ruhuna vakıf, muktedir adamlar işgal edecekti. Evet Grazya'nın talihi iyiydi... Mösyö Vitalis evliliğe razı oldu ama birkaç şartı vardı: Kenan, evlilikten önce mallarını satacak, kızına beş bin lira verecek, Türk adetlerine bağlı kalmış sofu akrabalarıyla asla muhatap olmayacak, doğacak çocukları İtalyan terbiyesi görecektir ve İtalyan olacaktı... Grazya her konuda serbest bırakılacak ve kendisine de bazı girişimlerde kullanabilmesi için, borç gibi, beş bin lira verilecek! Kenan, hemen İstanbul'a gitmiş, satılacak şeyleri satmıştı, bütün şartları kabul ederek Grazya ile evlenmişti. İki sene içinde art arda iki erkek çocuğu olmuştu. Oldukça mutlu ve huzurluydu. İtalyan adetine uyarak çocuklarını numara ile çağırıyorlar: "Primo! Sekundo!" diyorlardı. Sekundo iki sene önce hastalanmış ve ölmüştü. Şimdi yalnız Primo ile kalmışlardı... Mösyö Vitalis, Meşrutiyet'in ilanından sonra Türkiye'de işlerinin iyi gitmeyeceğini düşünüp binlerce lira ile on parasız geldiği İtalya'ya gitmişti. Orada bir çiftlik almış, işten el çekmişti. Kızına ve damadına her hafta bir kartpostal ve her ay uzun bir mektup gönderiyordu...

Acaba bu tecavüzün üzerine neler yazılacak, İtalyan arbedesinin yenmesini, İtalyan askerinin kahramanlıklarını nasıl methedecekti! Kenan bilmediği bir yerinden yaralanmış gibi yüzünü buruşturdu. Uyuyamıyordu...

Şimdi babası Grazya'yı ve kendisini İtalya'ya çağırılmayacak mıydı? Ne yapacaktı?.. Gidecek miydi?.. Hayır... O halde?..

Acaba Grazya uyruğunu değiştirmeye razı olacak mıydı? Çocukları vardı. Hem on seneye yakın birbirlerini o kadar seviyorlardı... Şakaklarından soğuk terler akıyordu. Cebinden mendilini çıkardı, yüzünü sildi. Saçlarını parmaklarıyla karıştırdı. Gözlerini açtığı vakit pencereden, dışarısının aydınlanmakta olduğunu gördü. Sabah oluyordu. Ömründe ilk defa bütün bir geceyi uykusuz geçiriyordu. Ayağa kalktı. Gerindi. Sokağa baktı. Karşıdaki binanın ikinci kat balkonuna yaşlıca bir kadın birtakım örtüler asıyor ve rıhtımda koyu lacivert bir deniz, koyu lacivert bir gökyüzü altında uzanıp gidiyordu. Sokağın içinde birkaç Yahudi kavga eder gibi konuşuyor, yirmi otuz kişilik bir gürültü yapıyorlardı. Döndü. Tekrar yatağa uzandı. Gözlerini kapadı. Uyuyamıyor, içinden:

"Ne yapacağım? Ne yapacağım?" diyor, hiçbir karar veremiyor ve azaptan kıvranıyordu...

...Otelin kapısından çıkınca gözleri kamaştı. Büyük bir güneş sona erme noktasına yaklaşmış, ortalığı çiy, sert ve beyaz bir ışık içinde bırakmıştı. Deniz sakin ve maviydi. Arabalar, tramvaylar, yine eskisi gibi geçiyor, herkes sanki eskisinden biraz daha hızlı yürüyordu.

Tramvaya binmedi. Beyazkuleye kadar yayan gitmek istedi... Önce deniz kenarında yürüdü. Bu taraf çok tenhaydı. Tek tük birkaç kişi geçiyordu.

Sonra yine binaların yönüne saptı. Mutsuz bir yüze rastlamıyordu. Aksine şapkalılar daha şen, daha mutlu görünüyordu. Tüccar katipleri, mağaza memurları, kendi kendilerine hayali bir önem veren tatlı su frenklerinin tamamı bütün renksiz ve Türklüğe düşman taraf, seviniyordu. İyice dikkat etti. Beklenmeyen biri gelse mutlaka bugün bir bayram var zannedecekti. Asabileşiyor, dişlerini sıkıyor, dudaklarını ısırıyor:

“Sevininiz hainler, sevininiz! Bizim felaketimiz sizin için mutluluktur!” diyordu.

Beyazkule’ye geldi. Duvarları yıkmak işi yarıda kalmıştı. İttihat bahçesinin önünde durdu. Asker kulübünün karşısında boş bir araba duruyordu. “Binsem mi?” diye düşündü. Vazgeçti. Ne oldukları belirsiz, irili ufaklı çocuklar, Fransızca ekleri birbirlerine okuyor, katılacak derecede gülüyor ve itişiyorlardı. Güneş yüzünü yakıyordu. Havagazı direğinin dibinde birkaç yabancı kadınla birkaç şapkalı duruyor ve tramvayı bekliyordu. Erkekler şüphesiz yeni başlayan savaşı, düşman filosunun zaferini anlatıyor ve kadınlar mutlu bir merakla dinliyorlardı. Nihayet uzaktan yaklaştığı görülen tramvay geldi. Ağzına kadar doluydu. Yalılarda oturanlar öğle yemeğinden dönüyorlardı. Yer yoktu. Arkadaki arabaya atladı. Kondüktörün bölümünde ayakta durdu. Herkes birbiriyle konuşuyordu. Türkçe bir kelime geçmiyordu. Dikkat etti. Tramvayın içine baktı:

Kadın erkek hepsi şapka takmıştı. İğne atılsa yere düşmeyecek olan bu koca oynayan ve umumi alanın içinde kendisiyle beraber ancak üç fesli vardı. Diğer iki fesli de tramvayı idare eden adamla biletçiydi.

Tramvay yürürken bu vicdan ezici mağlubiyet ve perişanlık manzarasını görmemek için artık dışarısını seyrediyordu. Yalısına yaklaşmıştı. Neden sonra tekrar dikkat etti. İşte aksi gibi bir fesli geçmiyordu. Hep şapkalı, şapkalı, şapkalı... Kendi kendini teselli etmek, bütün bütün karamsarlığa ve ümitsizliğe bırakmamak istedi:

“Garip tesadüf?” dedi, “bu kadar yolda bir feslinin geçmemesi pek garip...”

Küçük, zarif yalısı ölmüş gibi sessizdi. Bütün panjurlar kapalıydı. Bahçeden geçti. Taş merdiveni çıktı, çana bastı. Hizmetçi kız geldi, kapıyı açtı. Asabi bir acele ile sordu:

“Madam nerede?”

“Sabahleyin araba getirtti. Dışarı çıktı.”

“Primo?”

“O da madamla beraber gitti.”

“Madam bir şey söylemedi mi?”

“Hayır.”

İçeri girdi. İki yol sandığı hazırlanmıştı. Demek Grazya yolculuğu düşünüyordu. Burasını ilk defa görüyormuş gibi duvarlara, perdeler, möbrelere, eşyalara bakıyor, hayret ediyordu. Bütün bu muhitte Türk hayatına, Türk ruhuna ait bir gölge, bir çizgi bile yoktu. Birden Bursa'daki çocukluğunun geçtiği baba evini hatırladı; sofada rahat ve beyaz örtülü divanlar vardı. Odalar gayet temiz ve halı doluydu. Kubbe tarzında yapılmış nakışlı tavanda asılı yaldızlı kafesin içinde bir kanarya daima öter, merdiven başındaki ceviz ağacından eski ve guguklu saatle alaturka saat her saat başını haykırarak onun gürültüsünü keserdi. Babasının odası gözünün önüne geliyordu. Buraya selamlık da derlerdi. Alçak sedirli ve kalın halılarla döşeli olan bu geniş oda ağır vişne rengindeki perdeleriyle biraz karanlıktı. Duvarlarda eğri ve altın kakmalı kılıçlar, kamalar, pişvotlar asılı idi. Hatta bir gün babası bu kılıçlardan birini indirmiş, kınından çıkararak ona birtakım lekeler göstermiş:

“Bunlar ne? Biliyor musun?” diye sormuştu. O ne olduğunu anlamayarak:

“Çok kirlenmiş, temizletelim...” cevabını vermişti.

Hala duruyor gibi oluyordu; o vakit babası gülümsemiş ve büyük eliyle minimini sırtını okşayarak:

“Hayır oğlum,” demişti, “bunlar kir değil... Bunlar düşman kanı... Bu kılıç bize dedemizden kaldı. Babam da, ben de savaşa onunla gittik. Bu kılıç yedi çarpışma gördü. Üzerindeki düşman kanı en büyük kıymetidir, temizlenmez...”

Sonra bir gün yalnızken, hizmetçiye diğer kamaları ve irili ufaklı kılıçları indirtmiş, kınlarından çıkararak bakmıştı. Yine bu odadaki baş sedirin üstünde etrafı ipekten ve sarmalı çevrelerle süslenmiş büyük bir levha vardı. İki sütun üzerine, kırmızı ve ince çiçekler içine yazılmış olan bu satırları daima okur, hatta ezberlerdi. Bu sert ve temiz altın ve çelikten yapılmış bir kasidediydi. Mertlik nasihatleri veriyor -mert bir Türk ruhundan saçılıyor, iffet, namus, metanet, tok gözlülük tavsiye ediyordu. Bazı mısraları aklına geliyordu:

“Geçme namerd köprüsünden, ko apartsın su seni!

Korkma düşmandan, ki ateş olsa yandırmaz seni!

Müstakim ol, Hazreti Allah utandırmaz seni!”

Son mısra bir nakarat gibi tekrar ederdi. Babası ne kadar genç dururdu. Gelen misafirler, ağalar da ona benzerdi. Bu levha güya kalplerinin, ahlaklarının tercümesiydi... Harem tarafı da hayalinde dalgalanıyor, başı yeşil örtülü annesiyle, daima yere bakan, omzunda hale gibi pembe bir atkı taşıyan mukaddes hemşiresini görüyordu. Şimdi bu saygıdeğer vücutlardan, kendi aslından, esaslarından ne kadar uzaktı... Eğitim görüyorken babası ve annesi ölmüştü. Amcasının yanına giden hemşiresi, orada yerlilerden bir beyle evlenmişti. Kendisi on senedir ne Bursa'ya gitmiş, ne akrabalarını görmüş, hatta mallarını bile İstanbul'dan gönderdiği bir aracı yoluyla sattırmıştı.

Hayalinden uyanıyor, etrafına bakıyordu. Duvarlarda mitolojiye ait resimler, eski Roma ve Yunan manzaraları vardı. Askıda Primo'nun okula giderken giydiği geniş hasır şapkası, ortadaki yuvarlak masanın üzerinde Progrés ve Journal de Salomique gazetelerinin nüshaları duruyordu. Buradan kaçmak istedi. Ama hangi odaya gidecekti?.. Yukarı çıksa Mösyö Vitalis ile Madam Vitalis'in büyük kıtadaki resimleriyle karşılaşacaktı. Salona girdi. Bir pencere açtı, panjuru itti. İçeriye aydınlık doldu. Oh... İstemeyerek duvarlara göz gezdirdi. Garibaldi'nin, Vistor Emmanuel'in resimleri içleri rahat ve başarılı iki hakim gibi ona bakıyordu. Diğer duvarlarda ise Vatikan'ın, Napoli'nin yağlı

boya manzaraları asılmış duruyordu. Ve bu ev kendisininindi... Düşünüyor, düşünüyor, düşündükçe iki gündür farkına vardığı varlığının aşağılığını, sefaletini, adiliğini, ülküsüzlüğünü anlıyor; kaybettiği aidiyetliği, unuttuğu milliyeti, kıymetini takdir edemediği esasları için acı bir matem duyuyor:

“Ah ne kadar zavallıymışım!” diyordu. Bu vicdan azapları içinde geçen yarım saat ona bir gün gibi göründü. Kapının zili çalınca vücudu titredi. İşte Grazya geliyordu. Parmaklarının uçları üşüdü. Boynu hararet içinde kaldı. Başı kaşındı. Dayanılmaz bir acı duydu. “Keşke fikrimi mektupla yazsaydım!” diye düşündü. Fakat işte artık vakit yoktu. Grazya dışarıda şapkasını açacak, içeri girecekti... O ne yapacaktı? Ne söyleyecekti? Nasıl konuşacak, sabahleyin verdiği kararı ona nasıl anlatacaktı? Bu tereddüt eziyeti çok sürmedi. Grazya kapıdan girdi. Solgun bir tebessümle:

“Bonjur dostum, niçin burada oturuyorsun?” dedi. Yüzü sararmış ve güzel burnu biraz daha büyümüş ve uzamış gibiydi. Arkasında ince kahve rengi bir manto vardı. Sol elinin eldivenini çıkarmaya çalışıyordu. Kenan şuursuz bir cevap verdi:

“Hiç...”

“Dün gece neden gelmedin?”

“İşim vardı.”

“Neredeydin?”

“Otelde!”

“Oh, ne kadar merak ettim.”

Ve yanına oturarak merakının acısını yansıttı. Bir kolunu aşk ve zevk dakikalarında olduğu gibi Kenan'ın omzuna atmıştı. Cümlelerin sonunda bu koluyla onun başına dokunuyor, hafif bir sallantı yapıyor, sanki karşısındakini böyle etkiliyor ve uyutmaya çalışıyor, varlığını benimsiyordu. Kenan on senedir içine yuvarlandığı esirlik uçurumunun hala dibinde bulunduğunu ve buradan kurtulmanın pek zor olduğunu görüyordu. Seviyorum zannettiği bu siyah gözlü hoş kadın, gerçekte, aslıyla, esaslarıyla, aidiyetliğiyle kendisine ne kadar yabancı, ne kadar uzaktı. Ve hatta düşmandı... İlan olunan savaştan bahsediyordu. Kenan dinliyor ve sessizliğini bozmuyordu. Grazya bu sabah tercüman ile konuşmuştu. Hiç kimsenin bilmediği, gazetelerin yazmadığı haberleri öğrenmişti. Yabancı siyasi memurları her şeyi biliyorlardı. Yalnız Türkler'in bir şeyden haberleri yoktu. Tercüman sır olarak söylemişti; bu sene içinde Doğu meselesinin en mühim noktaları hallolunacaktı. İngiltere, Almanya, Fransa kısaca bütün Avrupalılar birbirleriyle tamamen anlaşmışlardı. Fas Fransa'nın oluyor. Almanya'ya Afrika'dan başka bir sömürge verilmekle beraber Anadolu'da serbest bırakılıyor, İngiltere İtalya'ya Trablus'un acilen işgal edilmesini tavsiye ediyordu. Trablus İtalya'nın olurken Acemistan da Rusya ve İngiltere tarafından paylaşılacaktı. Birkaç ay sonra Rumeli'nin her tarafında bombalar patlamaya başlayacak, Girit, Yunanistan'a bağışlanacak, Arnavutluk'a, Makedonya'ya, Suriye'ye, Arabistan'a özerklik verilecek, Sultanlık Avrupalıların himayesine alınarak Türkiye'de “Uluslararası bir idare” oluşturulacaktı... Avrupa'nın programı buydu!

Grazya, bunları ayrıntılı ve çabuk anlatıyor, tercümanın korkularını tekrar ediyordu: Şimdi hükümet Genç Türkler'in elindeydi. Ve bu gençler halkı heyecana getirmek, haşin ve eşit bir ruh yaratmak yeteneğine sahiptiler. Doğu Meselesinin halledileceği sırada, hükümet ellerinde bulunursa, büyük felaketlerin ortaya çıkması kaçınılmazdı. Çünkü ihtiyar Türkler'le birleşecek, Rumeli'de ve

Anadolu'da savaşmaya kalkacaklardı. Birçok katliama hazır olmak gerekiyordu. Bu iki hafta içinde Trablus'un işgal edilmesi heyecanıla milletvekilleri hükümeti devirecekti. Bütün konsoloslar, yeni kabinenin Avrupa fikirli, Avrupa'da eğitim almış, ademi merkeziyet, yani özerklik taraftarı, gerçek hürriyeti, yani Avrupa himayesini ister, milliyetçilikten uzak, güçlü muhalif milletvekillerinden kurulacağına emindiler. Bu kabine askerleri öldürtmeden Trablus'a İtalya'nın hakkını ve hakimiyetini tanıyacak, Girit için anlamsız ve tehlikeli ısrarlarla büyük devletleri ve Yunanistan'ı üzmeyecek, Arnavutluk'a, Makedonya'ya, Suriye'ye özerklik verecek, mali işlerini Avrupalılara teslim ile Doğu Meselesi'nin sebep olduğu ülkelerin bütünlüğünü son bir kere daha onaylatacak.

Mutlu bir siyasetle kan dökülmeden bitirecekti... Bütün limanlar açılacaktı. Mezopotamya işletilecek, Avrupa'nın büyük sermayeleri hep koşacak, her tarafa demiryolları yapılacak, buraları Mısır gibi ticaret ve zenginlik memleketi olacak, Türkiye de artık bütün mallarını vahşi ordusu ve donanmasına harcamaktan vazgeçerek yükselme yolunu tutacaktı. O vakit ne başka dinlere düşmanlık ne de cehalet kalacaktı. Avrupa medeniyeti bozuk çalacak, sert ve savaşmış milyonlarca yarım vahşiler, itaatkar ve yumuşak ameleler haline gelecekti. Ama tercüman korkuyordu... Hükümetin yine Genç Türkler'in elinde kalmasından korkuyordu! Bunlar mağrur cahil ve aşırı milliyetçiydiler. Avrupalıları hiç sevmiyorlardı. İhtilalden, kan dökmekten, boş yere müdafaa ve inattan çekinmezlerdi. Barbarca cesur idiler. Hatta on iki saat içinde İtalyanları Türkiye'den kovmaya kalkışmışlar, boykotaj ilan ederek İtalyan ticaretini zarara uğratmak serseriliğini göstermişlerdi...

Grazia şuh ve heyecanlı kadınlara has, ayrıntılı açık dille uzatarak anlatıyor, Kenan kesmeden dinliyor, ölmüş gibi hareketsiz duruyordu. Tercüman herhalde iki üç ay Selanik'i terk etmenin pek yerinde olacağını da söylemişti. İstanbul güvenliydi. İtalya'ya, yahut yabancı bir memlekete gitmeliydi... Grazia pasaportlarını bile hazırlamıştı. Sordu:

“Ne zaman hareket edeceğiz, Kenan? Yarın mı?...”

“Nereye?”

“Mısır'a, İstanbul'a, yahut İtalya'ya...”

Kenan cevap vermedi. Bize daima büyük ve sarsıcı heyecanlardan, büyük kederlerden, büyük umutsuzluklardan sonra gelen o derin ve ergin sessizlik, o cesur soğukkanlılık, yapısını birden değiştirmiş, ağırlaşmıştı. Şimdiye kadar neslinin düşmanı olan bu yabancı kadınla, vatanını zaptı ve iflasını hoş ve uygun gören bir Batılı ile nasıl yaşamıştı şaşıyordu. Grazia ilave etti:

“Yüzüme ne tuhaf bakıyorsun... Hem söylemeyi unutmuştum, dün babamdan bir telgraf aldım. Mutlaka Selanik'ten çıkmamızı yazıyor.”

Kenan başını çevirip pencereden dışarıya bakarak:

“Ben buradan bir yere gitmem.” dedi.

Grazia inanamadı:

“Nasıl, Selanik'te mi kalacaksın?”

“Evet...”

“Ya ben?”

“Sen de...”

Bu esnada Primo içeri girdi. Yavaş yavaş yürüyordu. Düşünceli ve solgundu. Gözleri uzaklara bakıyor gibi küçülmüş ve derinleşmişti. Annesi onun yanında tartışmayı uygun bulmadı. Hiddetli ve sert bir tavırla:

“Haydi dışarı, bakayım, Primo,” dedi, “gizli bir şey konuşuyoruz...”

Çocuk itiraz etmedi. Sararmış babasıyla, dudakları titreyen, parmaklarıyla eldivenlerini çıkararak annesine bir şey söylemeden çıktı. Evet böyle olacaktı. Primo sanki bilmiyor muydu?.. Dünyü düşünmeye başladı. Okula gitmemişti. Sabahleyin İttihat Bahçesi’nde bulunduğu Rum çocuklarıyla rıhtımdan balık tutmaya çalışıyordu. Okul arkadaşlarından Orhan’ı yazlık tiyatronun önünde gördü. Gazete okuyordu, yanında büyücek bir Türk çocuğu daha vardı. Kendisini çağırmişti. Bu bir Türk paşasının oğlu idi. Okulda bütün arkadaşlarına hükmeder, hiçbirinden korkmazdı. Acaba niçin çağırıyordu? Yanına gitti. Orhan onun elinden tuttu, sordu:

“Senin baban Türk değil mi?”

Primo kızardı:

“Niçin soruyorsun?”

“Soruyorum, niçin inkar ediyorsun? Senin baban Türk mühendisi değil mi?”

“Evet...”

“O halde sen de Türksün...”

Primo Türkçe bilmiyordu. Orhan Fransızca söylüyordu. Ona elindeki Genç Türkler’in beyannamesini tercüme etti. Şimdi Türklerle İtalyanların savaştığını anlattı. Anlatırken coşuyordu; Türkler dünyanın en cesur, en asil, en güçlü milletlerinden biriydi. Asırlarca bütün Asya’ya hakim olmuşlar, Atilla Avrupa’yı köpek gibi inletmişti. Türkler medeniyet yollarını açmış, her yere kahramanlık, temiz kan, saf ahlak, yenilik ve seçkinlik götürmüşlerdir. Dünyanın en büyük hükümetini Cengiz kurmuş, bu büyük Cengiz neslinden ayrılan küçük bir kısım, Doğu Roma’yı, Bizans İmparatorluğu’nu yıkmış, Anadolu’yu zaptetmiş, oradaki dağılmış Türkler’i birleştirerek ta Viyana’ya kadar gitmişti. Birkaç asır önce Avrupa’yı terbiye eden bu nesle, Osmanlı Türkler’ine şimdi hepsi birden, bütün Avrupalılar saldırıyorlar, mahvetmek için uğraşıyorlar, fakat başarılı olamıyorlardı. Şimdi hepsi onları Afrika’daki sömürgelerden çıkarmak istiyorlardı. Ama çıkaramayacaklardı. Türkler’in ne kadar kuvvetli olduklarını, ne kadar yenilmez bir kuvvet olduklarını tekrar anlayacaklar ve düşünmeye başlayacaklardı. Bütün Avrupa’nın teşvikiyle İtalya ortaya atılmıştı. Onun zırhlıları çoktu!... Orhan:

“Ah, bizim de olsaydı...” diyor, fakat karada bir şey yapamayacaklarını, denizden içerilerinin İtalyanlar için mezar olacağını söylüyor, Türkler’in eski deniz savaşlarını, vaktiyle Akdeniz’i bir Türk gölü yaptıklarını, bütün paşa babasından ve teğmen ağabeyinden duyduğu şeyleri çocukça büyüterek, abartarak, uzun uzadıya anlatıyordu... Rıhtımdaki Rum çocukları onun bir Türk çocuğu ile saatlerce konuşmasını kışkırdılar. Çağırdılar. Aldırmadı. Yine çağırdılar. Tekrar çağırıyorlardı. Orhan:

“Oh bu sinekler!” dedi, bir şey yapamazlar, yalnız taciz etmesini bilirler.

Ve ilave etti;

“Bunlar bizi rahat bırakmayacaklar; haydi dışarı çıkalım, sonra yine geliriz.”

Primo hiç itiraz etmedi. Orhan’la beraber bulunmaktan o kadar haz alıyordu ki... İşte Türk olmayan arkadaşları içinde onun kadar güzeli ve sevimlisi ve özellikle kuvvetlisi yoktu. Kırmızı fesinin altındaki siyah saçları, esmer çehresi, al yanakları daima ileri ve yüksekte bakan parlak gözleri, hemen bir şeyin üzerine saldırıyormuş gibi dik ve çevik duran cesur tavrı ona küçük ve karşı konulamaz bir kahraman hali veriyordu.

Bahçeden çıktılar. İleride, İttihat ve Terakki Kulübü önünde dehşetli bir kalabalık gördüler, Primo bu kalabalığı dört yüz kişi olarak tahmin etti. Orhan durdu. Baktı.

“Bir şey var galiba, hadi oraya gidelim!” dedi. Primo tereddüt ediyordu. Orhan ona cesaret verdi:

“Korkma, sen Türksün! Türkler hiçbir zaman, hiçbir yerde, hiçbir yerden korkmazlar...”

“Fakat başımda şapka var!”

“Zarar yok!”

“Kenarında İtalyan renklerinden kurdele var, bak...”

Orhan, yine buna da bir çare buldu. Primo’nun şapkasını yarım saat için bahçenin tütüncüsüne bıraktılar. Tam kulübe giderlerken kalabalık dalgalandı, karıştı, ortalarında uzun bir sıırıkla sallanan kırmızı bayrak, beyaz ay ve yıldız görüldü. Bahçeye doğru geliyorlar. Bu korkunç gelişi nefes almada seyrettiler. Önlerinden geçerken onlar da takıldılar. Primo dikkat etti. Birçok çocuk vardı. Ellerinde yırtılmış bayrak parçaları tutuyorlardı. Ama kendisinden başka, sessiz ve başı açık yoktu. İttihat Bulvarı’nda yürümeye başladılar. Sol tarafta bir binanın önünde durdular. Primo hemen tanıdı. Annesiyle birkaç defa gelmişti. Burası İtalya Konsolosluğu’ydu. Kapının üzerine bir adam çıktı. İtalyan armasını indirdi. Aşağıda bekleyenler hücum ederek ayaklarıyla parçaladılar. Bir balta ile bandıra direğini kırıyorlardı. Kapının yanındaki parmaklık setine siyah kıyafetli, sarı bıyıklı, küçük fesli bir adam çıktı.

Yumruklarını sıkarak bir şeyler söylüyor, bütün kalabalık alkışlarla ona cevap veriyordu. En sonunda avazı çıktığı kadar bir şeyler haykırdı. Dinleyenler bağırarak tekrar ediyor, anlayamadığı birtakım kelimelerle bağırıyorlardı. Merak etti. Ne söyleniyordu? Yavaşça sordu:

“Ne diyor?”

Orhan Fransızca tercüme etti:

“diyor ki namussuz, alçak, korsan İtalyanlar, bizim haberimiz yokken, aramız kendileriyle iyi iken, bizim dostlarımız iken birdenbire vatanımıza hücum ettiler. Oradaki silahsız adamları, ihtiyarları, kadınları, kızları, çocukları top gülleleriyle öldürdüler. Vatandaşlar! Onlar büyük ve sağlam zırhlarına güveniyorlar. Fakat onların zırhlıları varsa bizim de kutlu bir hakkımız vardır. Ve bu, onların zırhlarından daha kuvvetlidir.”

Sonra bir telgraf okundu. Orhan onu da tercüme etti. Trablus’ta İtalyanların iki savaş gemisi kayalıklara çarparak batmıştı. Daha sonra bu göstericiler yukarılara doğru çekilmişlerdi.

Arkalarından, kırılmış ve ezilmiş İtalyan armasına küçük çocuklar bir ip takmışlar, sürüklüyor ve üzerine tükürüyorlardı.

...Primo kapının dibinde, elleri kısa pantolonun küçük ceplerinde, büyük ve ela gözlerini yere dikmiş, bunları düşünüyor, dünün hatırasını noktası noktasına hayalinden geçiriyor ve göğsünün kabardığını duyuyordu. Sabahleyin annesi tercümanla konuşurken de onu dışarı çıkarmıştı.

Şimdi babasıyla konuşurken de kovmuştu... Niçin kovuyordu? O taciz etmekten başka bir şey bilmeyen sineklerden miydi? Hayır, o pis bir sinek değil: Avrupa'yı, Asya'yı zapteden, Orhan'ın anlattığı mert ve cesur Türkler'den biriydi... Daima hakim olan, bu krallar, beyler... hakanlar, emirler nesline ait Türk asla kovulamazdı! Annesi buna nasıl cesaret etmişti? Yoksa kendisinin bir Türk olduğunu bilmiyor muydu? Yüzüne kan hücum ediyor, elleri titriyordu. İçeri girmek ve annesine niçin kovulduğunu sormak istedi. Kapıya döndü. Fakat durdu. İçerde şiddetle ve heyecanla konuşuluyordu. Adeta bir kavga gibiydi! Anahtar deliğine baktı. İyice dinlemek, ne konuştuklarını işitmek ihtiyacını duyuyordu. Fakat bu ahlaksızlık değil miydi? Lakin böyle önemli dakikalarda ahlaksızlık var mıydı?.. Kulağını anahtar deliğine koydu. Şimdi odanın içindeymiş gibi işitiyordu. Annesi ince ve hiddetli zamanlarındaki titrek sesiyle:

“Burada ben kalamam!” diyordu, “ihtiyar Türkler'in, vahşi koyu sofular yatağanlarla sokaklara dağıldıkları zaman beni de öldürmelerini istiyorsun. Parça parça etsinler! Yarın büyük devletlerin donanması Selanik'i topa tuttuğu zaman güllerin altında ezilelim!”

Babasının sesi pek sert çıkıyordu:

“Bunlar hep hayal, hep yanlış inanç! Türkler kadınlara el kaldırmaz. Avrupa'nın donanması da buraya gelemez. Hem sen kalırsan artık İtalyan olmayacaksın...”

“Ya ne olacağım?”

“Türk...”

“Ben mi Türk?”

“Evet, sen...”

“Mümkün değil, ölürüm de Türk olmam. Vahşiliği kabul etmem.”

“Türkler vahşi değildir. Asıl vahşi, hırsız ve korsan İtalyanlardır.”

“Hayır Türkler'dir!...”

Babasının sesi bir yıldırım gibi gürlemeye başladı:

“Sus! diyorum... İşte sana teklifim; buradan gider ve İtalyan kalırsan, bil ki artık aramızda hiçbir ilişki yoktur. Benimle yaşamak, evimizi bozmamak istersen tamamıyla Türk olacaksın! Babanı, memleketini, adetlerini, dostlarını unutacaksın! İsmi değişecek! Çarşaf giyecek, Türkçe öğrenecek, bir harf İtalyanca söylenmeyeceksin... İşine geliyorsa razı ol. Yok, gelmiyorsa serbestsin! Bugün istediğin yere gidebilirsin. Seni boşarım. Bir daha birbirimizi görmemek üzere ayrılırız!”

Annesinin sesi yumuşuyordu:

“Kenan, on senelik hayatımızı birden nasıl unuttuyorsun? Birleşirken şartlarımız ne idi? Sen tamamıyla bir Avrupalıydın. Niçin böyle birdenbire değiştin? Vahşi oldun? Ah Madam Rapi Zardi... Şimdi neredesin? Sen bana hep bugünleri söylemiştin...”

“Ne söylemişti?”

“Seninle nişanlandığımız zaman o kadar engel olmaya çalıştı: ‘Bunlar koyun derisine saklanmış kurtlardır. İnanmaya gelmez, Ne kadar Avrupa’da okusalar, terbiye görseler, yine bir gün dişlerini çıkarır, insanı parçalarlar.’ derdi. Ben dinlemedim. Ah ben dinlemedim. Sana inandım. Hiç böyle vahşileşeceğine; medenileri, Batılıları hor göreceğine, beni Türk yapmaya, çarşafılara hapsedmeye, hayvanlaştırmaya kalkacağına ihtimal vermezdim. Ah Kenan, sen ne kadar nazik ve medeniydin...”

“Kısa cevap isterim! Ya evet, ya hayır... Ben seni zorlamıyorum. Serbestsin! diyorum. Lakin İtalyan ve Batılı kalırsan şimdiden sonra seninle yaşamayacağımı açıkça söylüyorum...”

Annesi cevap vermedi. Yüz sene uzunluğunda bir dakika geçti. Primo başını çevirdi. Anahtar deliğinden baktı. Ortadaki masa ile üstündeki çiçek vazosunun bir kısmını görüyordu. Annesi lafa başlayınca yine kulağını deliğe koydu:

“Madem öyle. İşte cevabım: hayır... Beraber geçirdiğimiz on seneyi, sadakatimi sen düşünmezsen, ben hiç düşünmem. Babamın yanına gider, orada rahibe olur, kalırım. Fakat...”

“Ee, fakat...”

Primo’nun şiddetle kalbi çarpmaya başladı:

“Çocuğumu da beraber götürürüm, burada bırakmam.”

“Primo yalnız senin çocuğun değil! Senin onda ne hakkın varsa, benim de o kadar, belki daha fazla hakkım var. Fakat ben sana haksızlık etmek istemem. Çocuğumuzu çağırır, sorarız. Hangimizi arzu ederse onun olur. Ya benimle kalır, Türk olur. Yahut seninle İtalya’ya gider. Orada ya papaz olur, ya korsan...”

Ya papaz olmak, ya korsan... Primo asla İtalyan olmayacaktı. Mademki babası Türk’tü! o da Türk’tü... Geri çekildi. Eliyle alnını tuttu. Annesi Türk olmaya tenezzül etmez de o İtalyan olmaya sanki eder miydi? Jimnastikhanede idman yapıyormuş gibi göğsünü ileri geri fırlattı. Ellerini kalçalarına koydu. Kafasını salladı. Kaşlarını çattı. Dudaklarını uzattı. Kollarında meçhul ve karşı koyulmaz bir kuvvetin taşımak istediğini, kalbinin içine sığmadığını duyuyordu. Sert adımlarla salonun kapısının önünde gezinmeye başladı. O söyleyeceği ve yapacağı şeyi biliyordu! Kendisi bir Türk, yani bir kahraman değil miydi? Bunu gösterecekti...

Birden annesinin bağırıldığını işitti:

“Primo, buraya gel...”

Kapıya doğru yürüdü. Kuvvetlerinden iyice emin olmak için yumruklarını sıktı. Ve idman yapar gibi kollarını ileri uzattı. Evet, gayet kuvvetliydi. Kapıyı açtı. Annesi ayakta, masanın yanında duruyordu. Babası oturduğu koltuktan hiç kımıldamamıştı. İkisinin de yüzleri sapsarı idi. Annesi onu kucaklamak istedi. Primo dehşetli bir ciddilikle reddetti:

“Yavaş...”

Küçük bir facia oyuncusu gibi ellerini kaldırmıştı. Grazya birdenbire değişen yavrusunun bu emreden hareketi karşısında buz gibi dondu. Sanki nefesi kesildi. Primo büyük bir adam tavrıyla babasının yanındaki koltuğa oturdu. Başını eline dayadı. Ve gayet garip bir şive ile Fransızca olarak:

“Ne var? Beni neden çağırdınız?” dedi.

İtalyanca konuşmuyordu. Grazya'nın çenesi tutulmuştu. Bu bir kabus muydu? Primo yoksa önceden ders mi almıştı? Kocasına baktı. O da şaşkındı. Primo'nun bu tuhaf hali onu bile şaşırtmıştı.

Uzadıkça ağırlaşan sessizliği, yine Kenan bozmaya cesaret etti. Önüne bakarak:

“Yavrum, biliyorsun ya, şimdi savaş var. Annenle biz artık tamamen ayrılıyoruz. Sen benimle beraber burada kalmak, Türk olmak mı istersin? Yoksa annenle İtalya'ya gidip İtalyan olmak mı?”

Primo oturduğu yerden şiddetle fırladı. Grazya ve Kenan ne yapıyor diye birbirlerine bakiştılar. Ellerini kalçalarına dayamış, acınacak ve heyecanlı tavrıyla bir annesini, bir babasını süzdü ve gayet bozuk bir Türkçeyle:

“Ben... Turko çocuk... Ben, yok İtalyano... Ben burada... Ben çocuk Türk...” diye haykırdı.

Grazya şaşkınlıktan masanın yanındaki sandalyeye yığılmıştı. Kenan gözlerine, kulaklarına inanamıyordu. Primo sonra seri bir hareketle kenardaki hasır sandalyeyi kaptı. Kanepeye fırladı. İnce kollarından asla beklenmeyecek kadar asabi kuvvetle bu sandalyeyi kaldırdı ve şiddetle Victor Emmanuel'in resmine vurdu.

Levha parçalanmış ve camlar şangır şangır etrafa saçılmıştı. Grazya bir gülle patlamış da sakınmak için başını saklıyormuş gibi büzülmüş ve sinmişti. Camlar odanın her köşesine düşüyordu. Kenan mutlu olmuştu. Sevinçli ve şuursuz bir istekle kalktı. Kanepenin üzerinde, yükseklerden, pek çok yükseklerden kendisine bakan bu Türk çocuğunu kucakladı. Minimini bir tantı onu göğsüne bastı. Alnından öptü, öptü, sonra yüzüne baktı. Bu ela gözlerin sonsuz derinliklerinde şimdiye kadar ham bir hayal, asılsız bir düş sandığı şeyin büyük ve yüce bir gerçek olduğunu görüyor; Doğu'nun uğursuz manevi afyon ile zehirlenen bu muhteşem ve mekan gerçeğinin, büyük Türk ruhunun yeni nesilde, yeni hayatta tekrar doğduğunu anlıyordu. İşte iki günde kendisi bile ne kadar değişmişti. Ve büyük tecavüzler, büyük felaketler daima büyük yeniliklere başlangıç olmaz mıydı? Bunu düşünüyor ; kolları arasında tuttuğu ve hala:

“Ben Turko, ben Turko. Ben yok İtalyano...” diyerek varlığını anlayıp, ilan eden küçük tanrısını, tekrar tekrar öpüyor, öpüyor; Grazya, başarılı, genç, güçlü ve uyanık Turan'ın kesin galibiyeti altında ezilecek olan zayıf, hasta ve miskin Batı'nın korkak ve kadından bir timsali gibi hıçkırma hıçkırma ağlıyordu...

PRİMO TÜRK ÇOCUĞU NASIL ÖLDÜ?

Annesi Türk ve İslam dininden olmayı istemeyerek babasından boşandı. İtalya'ya gitti. Primo, evde yalnız kalmıştı. Bu yalnızlık hoşuna gidiyordu. Zaten o yabancı kadının, o düşmanın aralarında ne gereği vardı? Şimdi Fransız okulundan da çıkmış, bulvarın sonundaki büyük okula, bu Türk ocağına girmişti. Bir ay içinde Türkçeyi öğrendi. Bu ne güzel dildi. Bir gün babası:

“Primo, sana bir Türk ismi koyalım!” demişti.

Hemen sevinerek razı oldu:

“Koyalım, Enver, mesela...”

“Bu Türkçe değil.”

“Öyleyse Niyazi...”

“O da değil.”

“Tuhaf, şaka yapıyorsun baba... Türkler'in kullandıkları bu adlar nasıl Türkçe olmaz?” diye güldü.

Ve babası kendisi ile eğleniyor sanıp, ciddileşti. Kaşlarını çattı. Kollarını göğsünün üzerinde çaprazladı. Dik dik baktı. Babası onun sertliğini bozmak istiyor gibi kucağına çekti:

“Şaka yapmıyorum, yavrum, bu adlar Türkçe değil.”

“Ya nece?”

“Arapça.”

“Türkçeler başka mıdır?”

“Başkadır.”

“Ne gibi?”

“Mesela Oğuz, Turhan, Orhan, Cengiz, Turgut, Alp...”

“Oh Oğuz, Oğuz... Oğuz koyalım.” diye ellerini çırpıtı ve babasını boynuna sarılarak sordu:

“Bu, büyük bir adamın adı mıdır?”

“En büyük Türk'ün adı.”

“Bu bir paşa mı?”

“Hayır, Türkler'in ilk hakanı... İlk Türk hakanı... Her milletin olduğu gibi Türkler'in de mitolojisi vardır. Oğuz Han gökten inmiş ve sülalesi Türkler'e hükmetmiş.”

“Oğuz... Oğuz... Beni bir kere çağırınız bakayım.”

“Oğuz...”

“Buradayım...”

Mini mini vücudu dimdik oldu. Göğsünü ileri çıkardı ve bir kahraman vaziyeti aldı. Babası tekrar onu kucakladı. Öptü:

“Sen bir aslansın yavrum, aslan bir Türk. Adın tarihe geçecek.” dedi.

Primo bir dakika düşündü. Adını tarihe geçirmek, bu nasıl olurdu?

“Bir adamın adı tarihe nasıl geçer?”

Babası onun kumral ve kıvrırcık saçlarını okşayarak cevap verdi:

“Gayet büyük ve yüce bir şey yapmakla. Herkesi hayretten şaşırtacak bir kahramanlık göstermekle...”

“Pek güzel, pek güzel.” dedi.

Ve o andan itibaren büyük şeyler düşünmeye, takındığı Oğuz adına layık hayallerle uğraşmaya başladı. Fransızcayı anadil olarak biliyordu. Babası, ona sarı kaplı ve “Mavi Bayrak” adlı kitap getirdi. Küçük Oğuz, hep onu okuyor, rüyaları Cebe'nin orduları ve Cengiz'in sarayları ile doluyordu. Derslerini bitirdikten sonra “Mavi Bayrak”'a dalar, saatlerce okurdu. Sabahleyin ilk işi gazeteleri gözden geçirmektir. Trablus'ta alçak İtalyanlara öyle darbe vuruluyordu ki!..

Bir gün babasına sordu:

“Biz Türk müyüz?”

“Şüphesiz yavrum.”

“O halde evdeki uşak, aşçı, hizmetçi niye Rum?”

Babası düşündü. Oğlunun bu milliyetçiliği hoşuna gitti. Öyle ya, insan Türk olduktan sonra, hiç olmazsa kendi yurdunu olsun Türkleştiremez miydi?

“Doğru söylüyorsun Oğuz.” dedi.

Ve ertesi gün bir Türk uşak buldurdu. Aşçı ile hizmetçi de arıyordu. Zorluk çekmedi. Emine Hanım isminde bir dul bulundu. Güzel yemek yapmasını da biliyordu. Alaturka yemeklere hasret kalmıştı. Hele Oğuz ömründe yememişti. Bu kadın bir göçmendi. Bir de oğlu vardı. Askerdi. Komşu bir subayın evinde emir erliği yapıyordu. Bir hafta içinde artık evde Türk'ten başka kimse yoktu. Artık Oğuz, bol bol Türkçe konuşuyordu. Babasının getirdiği Türkoloji'ye dair kitapları iyice anlamadan okuduklarını herkese anlatırdı. Bonmarşeden aldığı bir talim tabancası ile hep nişan atmaya çalışırdı. İtalya kralının resmini hedef yapmıştı. Her gün bu Türk düşmanının bazen başına, bazen göğsüne bir iki atım yerleştirirdi. İtalya Savaşı uzadıkça uzuyor, hala Trablus alınamıyordu. Neredeyse bir sene olacaktı. Ajanslar ve gazeteler iyi yazıyordu. Fakat babası çok ümitsiz ve üzgün görünüyordu. Acaba kederi nedendi? Sordu. Babası başını salladı:

“Oğuz'cuğum,” dedi “artık son günlerimizi yaşıyoruz. Biz de Acemistan gibi olacağız. Hem bu çok sürmeyecek.”

Primo şaşırdı:

“Nasıl, fakat nasıl? Babacığım, Trablus'ta pek güzel savaşıyoruz. Ordularımız hazır.”

Babası tekrar bir ah çekti:

“Dinle beni yavrum” diye başladı, “sana Türkiye’yi Batı Türkler’inin halini anlatayım. Bizim hükümetimizi kuran Ertuğrul ve Osmanoğulları, Turan’dan, Horasan’dan, Altındağı’ndan kalkarak Anadolu’ya gitmişler. Anadolu’da ne kadar Türk varsa, Selçuki ve başkaları... Hepsini kılıç kuvvetiyle birleştirmişler. Sonra Anadolu’ya geçmişler. Orada Rum, Arnavut, Bulgar, Sırp gibi milletleri esir etmişler. Memleketlerini almışlar. Daha sonra çok kuvvetlenince Suriye ve Arabistan’ı alarak oralarda düzensizlik felaketlerine son vermişler. Fakat aldıkları yerlerin halkını Türkleştiremediklerinden, bu büyüklük onların zayıf düşmelerine sebep olmuş, hani bir bardak limonatanın içine fazla su koyup çoğalttıkça, nasıl şekerin kuvveti azalırsa ve tadı kaçarsa öyle... Eskiden bu milletleri ayrı ayrı, oldukça iyi idare etmişler. Sonra Tanzimat işi bozmuş. Ah bu Tanzimat... Bu işte asıl felaketimizin başlangıcıdır.”

Primo:

“Acayip, bu Tanzimat ne?” diye sordu.

Babası daha uzunca anlatmaya başladı:

“Türklüğümüzü bütün unuttuğumuz tarih... Bu Tanzimat, Avrupavari kanunların bizim memleketimize uygulamaya başlanmasıdır. Bu yabancı ve muzır kanunlar -eski esirlerimiz olan halkların çok işine yaramış. Çünkü bu kanunlar Avrupa medeniyetinden, yani Hıristiyanlık ruhundan doğuyordu. Esirlerimizin çoğu da Hıristiyan olduklarından hayatlarına biçilmiş kaftan gibi uyuyor, onları daha ileri götürüyordu. Biz Türkler’e gelince, dinimiz Müslümanlık olduğundan Hıristiyanlıktan çıkan bir kurum bize göre değildi, ortaya ters etkiler çıkarıyordu. Yıllar geçti. Esirlerimiz fikirce, ruhça, medeniyetçe bizi fersah fersah geride bıraktı. Bizim büyüklerimiz, hâlâ gafil ve budalaca “Musavat” ilan ediyorlardı. Esirlerimizin elinde yeni ve mükemmel bir silah vardı. Bizde ise kırık bir ok... Memleketimizde bütün zenginlik, az zaman içinde esirlerimizin, yani o eski ve barışmaz düşmanlarımızın eline geçti. Biz adeta bir bekçi, bir uşak gibi kaldık. Askerlik ve memurluktan başka kaynağımız yoktu. Ve sırf devlete ait siyasi bir tabirden başka bir şey olmayan “Osmanlı” adı altında bütün düşmanlarımızı kardeş sayıyor, en büyük Türkler’i, mesela Cengiz ve Hülagü gibi en değerli savaş dahilerini çocuklarımıza en kötü adamlar olarak gösteriyorduk. Ne yeni Müslümanlığa muhalif bir Türk medeniyeti meydana getirilebiliyor ne de Avrupa’dan gelen Hıristiyan medeniyetini kabul edebiliyorduk. Felaket gecikmedi. Rumlar donanmamızı Navarin’e dindaşları olan Avrupalılara yaktırdıktan sonra bağımsızlıklarını ilan ettiler. Romanya, Sırp, Karadağ, Bulgaristan’da rahat durmuyorlardı. Ayaklandılar. Asırlarca karış karış kan dökerek aldığımız yerleri bir hamlede kapıştılar. Nihayet elimizde bu günkü Rumeli ile Anadolu kaldı. Rumeli gitmek üzereydi. Şarkın uyanılmaz uykusundan Genç Türkler uyanmışlardı. Meşrutiyet ilan ettiler. İşte dört senedir hükümeti, Osmanlı hakimiyetini tutuyorlar. Yalnız bu “Genç Türk” öyle bir kuvvetti ki, en gizli yollardan devletimizin temelini hücum eden, devletimizi yıkmaya çalışan Rumlara, Bulgarlara, Sırp'lara, Arnavutlara karşı geliyor, onlarla uğraşıyorlardı. Bugün bu kuvvet yıkıldı. Yere serildi. Artık Türklüğün düşmanları serbest kaldı. Rahat rahat çalışacaklar. Mezarımızı bir an içinde kazacaklar...”

Primo’nun gözleri bulanmış, düşüncesi kaybolmuştu. Babasının yavaş yavaş anlattığı şeyleri dinliyor ve küçük kalbinin rahatsız olduğunu duyuyordu. Demek kendisinin milleti o kadar talihsizdi. Ama yine ümidini kesmiyordu:

“Ya ordumuz, babacığım, ya ordumuz?” diye haykırdı. Babası başını salladı:

“Heyhat yavrum, heyhat... Artık o bir efsane... Topla, tüfekte savaş olmaz. Ruh ister, maneviyat ister. Artık orduda ortak bir ruh olmadığı, maneviyatın iflas ettiği anlaşıldı. Türk subayları kendi milliyetlerini inkar ediyor. Devletimizin en korkunç, en bıktırıcı, en yorulmaz düşmanları olan Arnavutlarla birleşerek Türk kuvvetini, yani kendi varlıklarını öldürüyorlar.”

Primo anlamadı:

“Aman babacığım, Arnavutlar, Türkler’in kardeşi değil mi?”

“Hayır yavrum, eski esirlerimiz içinde bizi asla affetmeyen Arnavutlardır. Hatta Yunan hükümetinin bağımsızlığına onlar sebep olmuşlardır. Rumların bir hükümet kurlmaları için, kanlarıyla çalışarak Türkler’le çarpıştılar. Geçmiş bırakalım. Meşrutiyet’in ilanından bu yana dört sene geçti. Devletin en sıkıntılı zamanını gözeterek fırsat buldular. Dört defa isyan ettiler... İşte şimdi birtakım Türk subayları çingene gibi asıllarını inkar ve reddederek Türk düşmanları ile çalışıyorlar. Türk düşmanlarının yani Rumlar’ın, Bulgarlar’ın, Sırp’ın, Arnavutlar’ın oluşturduğu kuvvete yardımcı oluyorlar.”

Primo hala anlayamıyordu:

“Tuhaf şey! Babacığım, bu Türk subayları Türk olduklarını bilmiyorlar ha?”

“Bilmiyorlar. Düşmanları kardeş sanıyorlar. Türk’ten başka olan düşman milletlerin, Türk’ü mahvetmeye çalıştığını onların kör gözleri görmüyor.”

“Peki subaylar öyle... Ya askerlerimiz? Anadolulu Türk askerlerimiz.”

“Onlar bir vücuttur... Kafa olmayınca ne yaparlar? Subayları Türklüklerine düşman olduktan sonra, kendilerini mahvetmeye çalıştıktan sonra onlar ne yapacaklar?...”

Primo daldı. Talihsiz milletini, kendi varlığına düşman, kendi Türk kuvvetini, Türk hükümeti içinde öldürüp düşman kuvvetine dayalı olan zavallı, anlayışsız subayların ne kadar budala ve sersem olduklarını düşünmeye başladı. Bahçede kiraz ağacının içindeki serçeler bile diğer kuşlara karışmıyor, bir cins, bir millet olarak geçinmiyorlar mıydı? Bir serçe var mıydı ki kendi sürüsünü bıraksın da, gitsin kargalara, güvercinlere karışsın? Demek kendi milletinden, kendi sürülerinden ayrılan, yabancı ve düşman milletlerin kuvvetlerine karışan Türk subaylarında şu serçecikler kadar anlayış, gerçeği görme ve asalet yoktu... Ağlamak istiyordu. Türk kuvvetine, Türkler’in düşman olması onun pek gücüne gitmişti. Göğsünden bir sancı kalktı. Boğazına doğru çıktı. Hıçkıracaktı. Yutkundu. Babası hala üzüntüsünü anlatıyor:

“Artık ordu bir efsanedir,” diye ilave ediyordu. Türk olmayan Osmanlıların sınır dışındaki kardeşleri, yani Balkan hükümetleri, yirmi dört saat içinde bizi yenilgiye uğratacaklardı. Rumeli’de bir Türk bırakmayacaklar. Ateş ve kanla boğacaklar.”

Artık Primo eski neşesini kaybetmişti. Hasta bir şahin gibi hep karanlık köşeler arıyor, düşünüyor, babasının yaklaştığı haberini verdiği felaketi bekliyordu. Demek bütün Türkler’i Rumeli’nden kovacaklardı ha... Bu güzel Selanik’i de alacaklar, büyük okullar düşmanlara kalacak, önceki yıl hakanın gelip namaz kıldığı Ayasofya Camisi yeniden kilise olacaktı... Ah Beyazkule... onun etrafına bahçe yapılacaktı. Artık bu bahçe yapılamayacak, Primo orada oynayamayacaktı. Akşamları büyük

bir adam gibi ellerini arkasına bağlayıp gezdiği İttihat Bahçesi şapkalı düşman subayları ile dolacak, her cuma akşamı dinlediği mızıkalar onlar için çalacak, bu lezzetli dondurmaları, limonataları onlar içecek ve Türkler'i püskürttükleri için göğüslerini kabartacak ve kimbilir daha nasıl eğleneceklerdi. O zaman bütün bu garsonların ve tramvaycılarının, bütün kondüktörlerin, bu terzilerin, bu bakkalların, bütün bu Türk düşmanı Osmanlıların hakaretine nasıl dayanacaktı? Gözlerini kapıyor, bir kabus içinde, Selanik'in Türkler'in Rumeli'nden kovulduktan sonra sanki manzarasını görür gibi oluyordu. Kalbi hızla atmaya başlıyordu. Bu kadar rezil ve sefil olduktan sonra yaşamak mümkün müydü? Ayağa kalkar, yumruğunu sıkarak, karşısındaki hayali bir düşmana söyler gibi:

“Hayır, hayır alçaklar, alamayacaksınız. Beş yüz yıl önce yiğit babalarımızın sizi dize getirerek zaptettiği bu yerleri alamayacaksınız. Bütün Türkler karşınıza çıkacak, vatanlarının her karışını kanlarınızla ıslatacaklar. Şayet onların hepsini öldürüp başarılı olsanız bile mezardan, bir harabeden başka bir şey bulamayacaksınız.” diye haykırdı.

Günler geçiyor, babasının hüznü daha da artıyordu. Primo:

“Hani baba, savaş olacaktı?” diye sordu, “halbuki bir şey olmadı...”

“Mutlaka yavrum, mutlaka olacak.”

Nihayet Primo, bir cuma günü gezinirken biraz fazla faaliyet gördü. Kışlanın yanından geçiyordu. Bir askere sordu:

“Hemşeri bu kalabalık ne?”

Bu, kara bıyıklı bir jurnal eriydi. Yakasındaki sarı pirinçten levhacıklarda ”Jurnal” yazıyordu.

“Seferberlik ilan olundu.” diye cevap verdi.

“Seferberlik ne demek?”

“Savaşa hazırlık emri demek...”

“Savaş mı olacak?”

“Öyle diyorlar.”

“Hangi devletle?”

“Bulgar’la.”

Primo içinde tuhaf bir sevinç duydu. Tramvaya atladı. Eve geldi. Aşçı Emine Hanım’a savaş olacağını ve Türkler’in nasıl yine yeniden memleketler zaptedeceğini anlatmaya başladı. Fakat bu kadın kendisi gibi sevinmiyordu.

“Ah, inşallah olmaz...” diyordu. Primo kızdı. Acayip, bu bir Türk kadını değil miydi? Niçin savaşı istemiyordu? Bir Türk kadını, birçok Türk oğullarının yeniden şan ve şöhret kazanmasını, yeniden dünyaya Türkler’in kim olduklarını göstermelerini istemez miydi? Sordu:

“Niçin savaş istemiyorsun?”

“Ah yavrum, o kadar ‘Ümmeti Muhammed’ e yazık değil mi?”

“Ne demek?”

“Yine o kadar göç olacak, çoluk çocuk meydanda kalacak.”

Primo anlamıyor:

“Canım, Emine Hanım,” diyordu, “niçin göç olsun? Bizim ordularımız düşmanın memleketine girecek, onların şehirlerini zaptedecek. Göç eden olacaksa onlardan olacak.”

İhtiyar kadın başını yukarı kaldırıyordu:

“Ah yavrum, biz gavurla savaşamayız.”

Primo hiddetleniyordu:

“Niçin savaşamayız? Bizim topumuz, tüfeğimiz yok mu? Bizim askerimiz yok mu?”

“Ne olursa olsun, eğer savaş olursa yine göç olur.”

Primo daha da hiddetleniyordu:

“Ne biliyorsun canım?”

“Bilmiyorum. ‘Öncesi Şam, sonrası Şam’, bunu büyük alim efendilerimiz söylemiş...”

“Ne demek, öncesi Şam, sonrası Şam?”

“Yani mutlaka bir gün gavur gelecek, İstanbul’dan Anadolu’ya bizi sürececek. Bütün Müslümanlar Şam’a toplanacaklar.”

“Yuha... A batıl fikir ha.”

“Sus yavrum, öyle söyleme, çarpılırsın...”

“Niçin çarpılırım?”

“Bunu büyük alim efendilerimiz buyurmuşlar...”

“Onlar ne biliyorlarmış?”

“Onlar her şeyi biliyorlar.”

Primo anlamıyor, fakat sormuyor, içinden, ‘Bu cahil kadın ne bilir?’ diyordu. Akşam oldu. Yemekte babasıyla konuştu. O, aşçı kadından daha ümitsizdi. Fakat kendi kalbinde bir aslan yatıyordu. Hiç Türkler beş yüz yıllık vatanlarını iki buçuk Bulgar veya Yunan askerine bırakırlar mıydı? Artık her gün kışla meydanına gidiyor, redif dairesinde toplanan askerlerin, yük hayvanlarını, araba atlarını seyrediyordu. Bir sabah bir gürültü koptu. Sokakta Yahudi çocukları koşuyor:

“İlave, ilave!” diye bağıryorlardı. Hemen bir tane aldı. Okudu ve Karadağ ile savaşın başladığını anladı... Eve koştu. Bu müjdeyi Emine Hanım’a verdi. Yaşlı kadın:

“Eyvah! Eyvah!” diyor, oğlu, Mustafa’cığı da gideceği için dizini dövüyordu. Akşam, babası daha üzgün gözüktü. Primo sabahleyin erkenden okula çıktı. Tramvaydan kışlanın önünde indi. Faaliyet son dereceyi bulmuştu. Fakat bütün subaylar, askerler savaş olacağına hiç sevinmiyorlardı. Bu,

hallerinden belliydi. Adeta hepsi biraz sararmış, solmuş, sanki biraz korkmuş gibi duruyorlardı. Arası çok geçmedi. Bulgar'ın, Sırp'ın, Yunan'ın da savaş ilan ettikleri duyuldu. Gazeteler boyunca sınırlardaki zaferlerini yazıyor, yaza yaza bitiremiyorlardı. Bunları eve getirip babasına gösterdi... Babası:

“Yalan yavrum, yalan...” diyordu. Selanik o kadar kalabalıklaştı ki, artık kimse kimseyi tanımıyordu. Bir kargaşalıktı ki, deme gitsin...

Savaşı bırakan Selanik'e kaçıyor diyorlardı. Primo geziyordu. Kahveleri, hanları, dükkanları hep askerler dolmuş görüyordu. Mademki savaş oluyordu, bu kadar askerin bayram günü gibi böyle sokaklarda gezmesinin ne anlamı vardı? Bir gün eve geldiğinde Emine Hanım'ı ağlarken buldu. Niçin ağladığını sordu.

“Ah yavrum, göçmenler gelmiş...”

“Göçmenler mi gelmiş?” diye bağırdı. “Nerede?”

“Her yerde. Bütün camiler dolmuş...”

“Kim söyledi?”

“Bugün Mustafa geldi, o söyledi.”

“Nereden geliyorlarmış?”

“Koçana'dan, İştîp'ten, Köprülü'den... Her taraftan...”

Ertesi gün okula gitmedi, camiler tarafına doğruldu. Gerçekten her taraf dolmuştu. Bunlar ihtiyar, kız, kadın ve çocuktü. Hepsi ağlıyor, tarif edilemeyecek bir sefalet içinde hıçkırıyorlardı. Kalbi dayanamadı. Kaçtı, onları görmemek için kaçtı.

Zavallıların hepsi açtı. Gelene geçene:

“Allah aşkınıza biraz ekmek...” diye yalvarıyorlardı. Kahveler yine hıncahınç asker doluydu. Ne düzen ne hükümet vardı... O gece uyuyamadı. İşte babasının dedikleri çıkıyordu. Hala subaylar gazinolarda oturuyorlar, nazik ve beyaz elleriyle, kadın gibi, saçlarını ve bıyıklarını düzeltiyorlardı.

Sabahleyin kalktığında başı ağrıyordu. Babasına söyledi.

“Üşümüştün yavrum. Bugün dışarıya çıkma.” dedi.

Evde kaldı. Babası akşam gazeteleri getirecekti. Öğle yemeğinden sonra pencerenin yanına oturmuş, Türkler'in felaketini, bu felaketin sonunda ne olacağını düşünüyordu. Bahçenin demir parmaklıklı kapısından Emine Hanım'ın oğlu Mustafa'nın girdiğini gördü. Şüphesiz annesiyle görüşmeye geliyordu. Bu aslan gibi bir askerdi. Göğsü geniş, iri gözleri mavi ve parlaktı. Acaba annesiyle ne konuşacaktı? Merak etti. Kalktı. Aşağıya indi. Mustafa'yı mutfakta annesinin karşısında bir sandalyede oturuyor buldu. Gülerek gitti. Elini tuttu:

“Hoş geldin Mustafa.”

“Hoş bulduk beyim.”

“Ne var ne yok bakalım?”

“Hayırlar...”

“Sen neden savaşa gitmiyorsun?”

“Ben yüzbaşı beyin evinde kaldım. Hem zaten savaş bitti.”

Primo:

“Ne?” diye bağırdı. “Savaş bitti mi? Nasıl bitti?”

“Bu akşam yüzbaşı bey geldi. Evdekilere korkmamalarını söyledi. Bizim paşa ile Yunan’ın paşası konuşmuşlar.”

“Ee sonra?”

“Sonra, Selanik’i teslim edecekler.”

“Savaşız mı?”

“Savaşız...”

Primo:

“Vay alçaklar vay...” diye bağırdı. Bu nasıl olurdu? Selanik’i babalarımız savaşız mı almışlardı ki? Şimdi savaşız düşmana veriliyordu. Mustafa’ya daha birçok şey sordu. Elli, altmış, yetmiş bin kişi silahlarını vereceklermiş. Karaburun’daki büyük toplar bir gülle atmadan düşmana teslim olunacakmış...

Primo tekrar sordu:

“Ee, sizi düşman sonra ne yapacak?”

“İyi bilmiyorum, galiba esir alacak... ‘Esirlik çok rahat, adama bey gibi bakarlar’ diyorlar.”

Ve yüzbaşı beyin sevindiğini anlatıyordu. Primo dinliyor, içinden müthiş bir kin kabarıyor, zehir gibi damarlarına yayılarak her tarafını acıtıyordu. Mustafa gideceğine yakın belinden büyük bir revolver çıkardı. Bu yüzbaşı beyinmiş. Yunanlılar esir aldıkları zaman subayların kılıçlarını bırakacaklarmış ama diğer silahları alacaklarmış. Onun için bunu Mustafa’ya vermiş, anasına saklattırın diye... Primo hem dinliyor, hem de savaşta kullanmadığı bu silahı bu subayın neden sakladığını, savaştan sonra onu ne yapacağını düşünüyordu. Hiç böyle revolver görmemişti. Kılıfı tahtadandı. Aldı, baktı:

“Ne tuhaf...” dedi. “Bu nasıl şey?”

Mustafa bilmişlik tasladı:

“Buna mavzer revolveri derler beyim; bu hem tabanca hem de tüfek gibi kullanılır...”

Primo sordukça o anlatıyordu. Tahta kılıfı, daha doğrusu kutuyu açtı. İçinden revolveri çıkardı. Sapını kutunun ucuna taktı. Tahta kılıf bir tüfek gibi olmuştu. Omzuna dayadı, nişan aldı:

“İşte böyle...” diyor, daha ayrıntılı anlatıyordu. Primo dikkatle dinliyordu. On kurşun birden konuluyordu. Nasıl konulduğunu sonra nasıl boşaltıldığını anlattı.

Primo da aldı. Omzuna koydu. Mekanizmayı kurdu. Tetiği çekti. Ateş edermiş gibi boşalttı. Ah, böyle on kurşun birden konan, iki bin metre uzağa atan mükemmel bir silah varken düşmandan nasıl kaçılırdı? Primo’nun buna aklı ermiyordu. Emine Hanım:

“Ey oğul, nerede saklayayım ben?” diyordu. Primo kolayını buldu. Yukarıda, tavan arasında, saçağa yakın bir yerde ufak bir delik vardı. Oraya konulursa hiç kimse göremezdi. On bağ da fişek vardı; onları da kömürlüğe koymalıydı. Mustafa:

“İyi, iyi...” dedi.

Anası itiraz etmedi. Primo revolveri aldı. Kendi eliyle yerleştirdi. Kurşunları rutubet almasın diye bezlere sardılar. Çuvalların arkasına koydular. Primo hep savaşla ilgili şeyler soruyor, Mustafa cevap veremiyordu. Primo’nun bu teslim olma işine aklı bir türlü ermedi.

Akşam babasıyla konuştular. Bu nasıl oluyordu? Ve babasının İstanbul’a gitmek istediğini anladı. Ah, Selanik kalacaktı ha? Üzüntüden kalbi acıdı. Rüyada görse inanamayacağı bu felaketi daha çok düşünemiyordu. Felaket saatleri ağır geçer. Yunan atlılarının gelmesi; kralın, prenslerin, prenseslerin Selanik’e dolması epey sürdü.

Birden her şey değişmişti. Sokakları şapkalılar kapladı. Yahudilerin hepsi hemen Rum’laştı. Dükkanlar maviye beyaza boyandı. Mavili beyazlı taklar yapıldı. Yunan kralı geldi. Herkes, kadınlar ve erkekler sokağa döküldü. Alkış, alkış, alkış... El şakırtısından, “Zito, zito Yorgos!” naralarından gök gürlense duyulmayacaktı.

Yalının önünden düşman taburları mızika çalarak geçiyorlardı. Bütün pancurlar açılıyor, bu geçen taburlara çiçekler, öpücükler atılıyordu. Akşam babası:

“Yavrum, artık burada oturamayacağız” dedi. “İlk vapurla İstanbul’a gideceğiz. Yarın veya öbür gün...”

Aman Yarabbi! Vatani bırakmak bu kadar kolaydı ha!.. Adeta gezmeğe gider gibi vapura binecekler, beş yüz yıldır oturdukları Selanik’i bırakacaklardı. Hayır, hayır... O, Primo, buradan bir yere gitmeyecek, burada üzüntüsünden ölecekti. İstanbul’a gidip ne yapacaktı? Sokaktan geçen Rum çocukları, tramvaycılar, satıcılar:

“İşte bir Türk çocuğu...” diye kimbilir ne kadar acı bir hakaretle bakacaklar, onunla eğleneceklerdi. Artık bu hayata nasıl dayanabilirdi? Gece uyuyamadı. Babası istediği kadar bavulları filan hazırlatsın... O kaçacak... Vapura binmeyecek, kendini öldürecekti.

Ölmeye karar verdikten sonra Primo gayet tatlı ve hoş bir rahatlık hissetti. Sanki acısı azaldı. Okul filan çoktan kapanmıştı. Türkler kaçışmışlar, bütün bu binalara Yunanlılar dolmuşlardı.

Son saatini daha tayin edememişti. Dışarıya çıktı. Gezinmeye başladı. Her şey, her yer değişmişti. Ah, değişmeyecek tek şey bizim subaylardı. Askerlerini, toplarını, tüfeklerini, vatanlarını, ırzlarını, mallarını düşmana verdikten sonra kurtardıkları pis ve değersiz canlarını eğleniyorlar, yine eskisi gibi parlak kılıçlarını yerlere sürterek muzaffer düşman askerlerinin arasında, erkeklerin önünden geçen bir kız tavrıyla utanmadan geziniyorlar, gazinolarda bacak bacak üstüne atıp, narin kadınlar

gibi nazik ve beyaz elleriyle taranmış saçlarını, yukarıya kaldırmış bıyıklarını düzeltiyorlardı. Evet, bir tek bunlar değişmemişlerdi; sanki onlarca şey olmamış, sanki Selanik alınmamış, sanki göçmenlerin anlattıkları kanlı katliamlar yapılmamıştı. Onlar yine arabalara biniyor, şantözlerle konuşuyor, hala birbirleriyle politika tartışıyorlardı.

Primo, bunlardan öğreniyor, yanlarına gidip tokatlamak istiyordu. Bunlar nasıl adamlardı? Hiç hisleri yok muydu? Muzaffer Yunan ve Bulgar subaylarının arasında, Yunan askerlerinin içinde nasıl utanmadan yaşayabiliyorlar, bütün Rum, Yahudi ve ecnebi kadınlarının onlara attıkları bakışlardaki hakaret ve nefreti anlamıyorlar mıydı? Rum çocukları bile arkalarına takılıp, onlar geçtikten sonra:

“Yuha Turkos!.. ” diye bağırıyorlardı. Bunlarda biraz utanma olsa, elleriyle teslim ettikleri bu şehirlerde durabilirler miydi? Haydi canları tatlıydı, kendilerini öldüremezlerdi. Fakat meydana çıkmanın ne anlamı vardı? Buradan bir yere defolup gidemezlerse bir köşeye saklanamazlar mıydı?

Evde babasına sordu:

“Anladık, Selanik zaptolundu. Fakat bu subayları neden tutuyorlar, süs diye mi?”

Babası başını salladı:

“Heyhat, yavrum.” dedi. “Onları tutan yok, kendileri duruyorlar.”

Primo gözünü açtı:

“Kendileri mi duruyorlar?”

“Evet, kendileri.”

“Nasıl? Onlar esir değil mi?”

“Hayır yavrum. Yunan ordusunun kumandanı Prens Konstantin onlara ‘Anadolu’ya, İstanbul’a gidebilirsiniz.’ demiş.”

“Ee, neden gitmiyorlar?”

“Neden gitmeyecekler... Bulgarlar Çatalca’ya dayanmışlar. İstanbul’a veya İzmir’e giderlerse tekrar savaşa gönderilme ihtimalleri var. Onun için vakit geçirmeyi tercih ediyorlar.”

Primo kıpkırmızı oldu. Dünyada bu kadar adilik ve korkaklık olabilir miydi?

“Vay alçaklar vay!..” diye bağırdı. Kendini tutamadı, hiddetinden ağlamaya başladı. Babası onu teselli etmeye çalıştı. Bu subayların suçları olmadığını, çünkü zavallıların hangi kavme ait olduklarını anlayamadıklarından Türk olduğunu ve ne olacağını bilmediklerini söylüyorlar:

“Asıl suç bize Türklüğümüzü unutturan sebeplerde...” diyordu. Bu zavallı subayların ‘Turan’ın ne demek olduğunu birbirlerine soracak kadar milliyetlerinden haberleri yoktu. Türk tarihinin bir harfini bilmiyorlardı. Oysa düşmanlarımız kendi milliyetlerinin ruhundan aldıkları ideallerle ileri atılıyorlar, tarihlerinin onlara söylediği büyük görevi yerine getiriyorlardı. Gelenekleri, vatanları, ayrı kalmış kardeşleri için sevine sevine kanlarını döküyorlardı. Rumlar ‘Megalo idea’larını yani büyük emellerini izleyerek binlerce ölü bırakıyorlar. Türk topraklarının üzerine sıçrayarak nutuklar atıyorlar, Bulgarlar ‘Naşi, naşi Çarigrad naşi’ yani ‘İstanbul bizim olacak, İstanbul bizimdir!’ diye sevinerek

ateşe atılıyorlardı.

Fakat Türkler... Türkler'in hiçbir fikri, büyük değil küçük emelleri bile yoktu... Böyle ortak bir amaca, bir vicdana, bir ruha sahip olmayan bir milletin fertleri şoven, bencil, hodgam olurlardı. Ortak bir milliyet hayatını, örneğin Türklük diye yüce, yüksek, büyük bir şeyi anlayamadıklarından özel ve kişisel hayatları değerlenir, canlarını kolaylıkla feda edemezlerdi.

Babası saatlerce anlatıyordu. O hayal meyal duyuyor, kendisinin hangi kavme ait olduğunu bildiğini, bir Türk olduğunun gayet güzel farkında olduğunu biliyordu. Madem Türk olduğunu biliyordu, büyük Türklüğü, bugün can çekişen büyük Türklüğün felaketini anlıyordu, o halde kendi fani hayatının artık hiçbir önemi yoktu. Bu fani hayatı, büyük Türklüğün büyük hayatı için feda etmeliydi. Ama nasıl?..

Primo hep bunu düşünüyordu, Selanik'ten gitmeye karar vermişti. Sokaklardan Rum, Bulgar askerlerinin devriyeleri arasında geziyor, 'ama nasıl' önemsiz hayatını ne şekilde feda edeceğini düşünüyordu. Artık Türk subaylarını göremiyordu. Acaba Prens Konstantin'in verdiği izinden yararlanarak hepsi İstanbul'a veya İzmir'e mi gitmişlerdi? İki günden beri hastalanarak evden çıkmayan babasına sordu:

"İstanbul'a giden de olmuş yavrum, ama Bulgarlar gelince protesto etmişler. Yunanlılar da kalanların hepsini esir alıp Atina'ya göndermişler."

Primo:

"Oh!" dedi.

Esirliği ağır ve onur kırıcı, sefil ve rezil bir hal olarak kabul ediyorlardı. İşte bu savaştan kaçanların hali... Şimdi pis ve tembel tavuklar gibi onları kümese tıkacaklar, üzerlerinden kilitleyeceklerdi... Primo buna seviniyordu. Bu kara günlerde tek sevinci bu oldu. Bu subayların sokakları dolaşmalarını hiç çekemiyordu.

Artık rahat rahat geziniyordu. Ona küçük olduğu için aldırıyorlardı. Rıhtıma, kışlaya, istasyona, her yere gidiyor; düşman askerlerinin, düşman subaylarının neşelerini seyrediyor ama hep minimini kalbi büyük Türklük için çarpıyordu, şu fani hayatını tarihlere geçecek şekilde, şanlı bir şekilde feda etmenin yolunu düşünüp duruyordu.

Primo, yüksek mermer bir bineктаşının üzerinde aslan gibi duruyor. Elinde kırmızı atlastan yapılmış büyük bir bayrak. Başında beyaz kuzu derisinden parlak ve şık Türk kalpağı... Önündeki meydan bütün kaybeden düşmanın esirleriyle dolmuş. Primo yaverine emrediyor:

"Önce krallar gelsin..."

Evet, küçük Oğuz tıpkı Fransızların Jeanne d'arc'ı gibi Türkler'in başına geçmiş ve bütün düşmanları püskürtmüş, memleketlerini yağmalamış, sonunda hepsini; krallarına, kraliçelerine, prenseslerine, mareşallerine, generallerine varıncaya kadar hepsini esir etmişti. Şimdi bütün bu sekiz yüz bin kişinin hayatı onun bir sözüne bağlı... Şimdi takın altına gelmişler, aman diliyorlar... Dehşetli bir uğultu içinde hep bu ses duyuluyor:

"Da jive Oğuz..."

“Zito pedi Oğuzos...”

“ ... ”

“Yaşasın şanlı cihangir Oğuz...”

Kalabalığın arasından dört kişi ilerliyor. Bunlar Kral Ferdinand, Kral Yorgiyeviç, Kral Nikita, Kral George... Hepsi yere bakıyor. Taşın dibine diziliyorlar. Başlarını eğiyorlar. Oğuz, elindeki büyük ve kırmızı bayrağı üzerlerinde dalgalandırıyor ve:

“Titremeyiniz, korkmayınız,” diyor. “İşte büyük Türk sancağının altındasınız. Utanmayınız. Sizin babalarınız da, dedeleriniz de hep böyle geldiler, bu takın önünde yere kapandılar, secde ettiler. Haydi çıkarınız taçlarınızı... Bütün taçları kahraman sahibi olan Türklüğe, bana veriniz.

Bu dört adam, canlı gölgeler gibi, taçlarını çıkardılar. Ve küçük Oğuz’un ayağına, ayağının dibine koydular ve yere kapandılar... Şimdi meydanı dolduran bütün esirler susuyor. Korkunç, heybetli bir sessizlik oluyor. Bu genel sessizliğin içinde Oğuz’un ince fakat güçlü, madeni sesi yükseldi:

“Ey Ferdinand! Bugünü düşünmedin mi? Hiç tarih okumadın mı? Türklüğü ölmüş sandın. Türkler’in nesilleri bozulmuş, piçleşmiş olmasını umut ettin. Yalancıktan papazlık taslayarak yirminci yüzyılın ta orta yerinde, utanmadan bizim aleyhimize bir Haçlı Savaşı açtın; vahşi askerlerine kızlarımızı, kadınlarımızı, ihtiyarlarımızı parçalattın. Hakanlarımızın büyük camilerini, eski kahraman babalarımızın yaptığı büyük türbeleri topa tuttun... Duyulmadık cinayetler işlettin. İşte sonunda, uyumuş, donmuş, kanı kurumuş sandığın Türklük seni pençesine geçirdi. Söyle sana ne yapayım?”

Yandan eğri burnuyla yırtıcı bir kartala benzeyen Ferdinand, hep yaptığı şeyler gözünün önünden geçiyormuş gibi titremeye başladı. Öbür krallar Yorgiyeviç, Nikita, George da korkularından titriyorlardı.

Esirlerin içinden derin, yankılı, uzun bir ses bağılıyor:

“Affet, büyük Oğuz affet! Türklük onlara her zaman insanca davrandı. Beş yüz yıl, beş yüz yıl, kendi emeğiyle onları besledi. Dünyada olabilecek her türlü özgürlüğü, serbestliği onlara verdi. Onlar bu iyiliğe karşı minnettar kalmaları gerekirken hainlik ettiler. Evet, hainlik ettiler. Hainlerin pis kanı Türk’ün parlak kılıcını kirletemez.”

Sonra dehşetli bir uğultu. Esirler kendi dillerinde bağıırıyorlar. Ne dedikleri anlaşılıyor. Oğuz’un göğsü kabarıyor. Kahramanlar alçak gönüllü değil midir? İşte o da alçak gönüllülük yapacak:

“Kalkınız, kalkınız, zavallı krallar kalkınız!” diye bağııyor, “Kalkınız! Sizi affeden büyük Türklüğün kırmızı bayrağını öpünüz!”

Ve bayrağı binektaşından aşağıya uzatıyor. Ferdinand ağlayarak sarılıyor, öpmeye başlıyor. Öbür krallar da gülünç ve acınacak bir aceleyle bu yüce sancağa atılıyor. Öpüyorlar, öpüyorlar. Gürültü artıyor. Bir kargaşalık. Dehşetli bir rüzgar esiyor. Birden yağmur yağmaya başlıyor. Esirler etrafa kaçıyorlar. Ve sudan gölgeler gibi eriyerek dağılıyor, kayboluyorlar. Gök gürlüyor. Oğuz, üzerindeki takın yıkıldığını görüyor. Fakat elindeki bayrağı hala krallar öpüyorlar, öpüyorlar. İçine tuhaf bir baygınlık geliyor, başı dönüyor. Gözlerini kapıyor.

Ve birden uyanıyor. Geriniyor. Yatağında yalnız...

Ellerini gözlerini ovuşturuyordu, hala rüyasının sersemliği devam ediyordu ama aşağıdan da yabancı sesler duyuluyordu. Ne vardı? Kalktı, yere atladı, pencereye koştu. Camı açtı, pancuru itti. Dışarıya baktı. Acayip. Bahçede düşman jandarmaları, Giritliler duruyorlardı.

“Acaba bu da rüya mı?” diye ellerini gözlerine götürdü. Hayır, hayır, bu gerçektir. Çevik hareketlerle çoraplarını giydi. Pantolonunu çekti. Ceketini arkasına aldı ve kapıya koştu. Aşağıya indi. Bir Yunan subayı ayakta babasıyla görüşüyordu. Dinledi:

“Hükümetimiz sizin için soruşturma yapıyor. Bu soruşturma bitene kadar hapsolacaksınız. Korkmayınız, hayatınız tehlikede değildir.” diyordu. Babası sapsarıydı. Yoksa korkuyor muydu? Ama neden babasını hapsedeceklerdi? Bu hain heriflere zavallı hiç itiraz etmiyordu. Hatta Rumca:

“Hazırım, gidebiliriz!” diye, tıpkı az önce rüyasında gördüğü krallar gibi başını eğiyordu.

Primo:

“Ben de geleceğim, ben de...” dedi.

Subay, babasına kibirli bir şekilde sordu:

“Bu kim?”

“Oğlum.”

“Anası nerede?”

“Burada yok.”

“Kızın yok mu?”

“Yok...”

Ve aşağılarcasına Primo’yu süzdü. Arsızca, kadın ve kız kardeşini arayan bu herife karşı Primo da sert sert baktı. Ondan korkacak mıydı? Ne yapabilirdi? Daireye kadar Primo’nun gelmesine izin verdi.

“Ondan sonrasına ben karışmam!” diyordu.

Babası, Emine Hanım’a, evi bırakmamasını ve akşama Primo için yemek hazırlamasını, kendisine Primo ile para göndereceğini söyledi. Kadıncağz efendisini kesmeye götürüyorlarmış gibi hüngür hüngür ağlıyor, onu kurtarmaya çalışıyordu. Efendisi hiç tehlike olmadığını anlatmak istiyordu. Ama Emine Hanım:

“Ah, ben onları bilirim, hiç aman vermezler!” diye ağlamaya devam ediyordu.

Bu bir facia gibi oldu. Güç bela yalıdan çıktılar. Babası subayın solunda gidiyordu. O da babasının solunda. Giritli jandarmaların yarısı önde gidiyor, yarısı arkada. Birer tane de yanlarda. Ta Beyazkule’ye kadar böyle yürüdüler. Yoldaki Rumlar toplanıyorlar, vahşi hayvanlara bakar gibi, sanki ömürlerinde hiç Türk görmemiş kırk yıllık ecnebilermiş gibi onlara bakıyorlar. Rum çocukları köşe başlarına birikmişler:

“Yuha Turkos, dramatikos!” diye bağıryorlardı. İttihat Caddesi’nde bir binaya girdiler. Galiba eski Türk subaylarının kulübüydü. Babasını kumandan veya polis müdürünün yanına soktular. Primo dışarıda kaldı, tam yarım saat ayakta...

Yemeğe gelip geçen Yunan neferleri ona sataşıyorlar, adını soruyorlar, eğleniyorlardı. Primo hiç cevap vermiyordu. Şimdi fırsat onlarındı. Ve fırsattan ancak korkanlar yararlanırdı. Muzaffer, intikam için asla fırsat kollamazdı. İşte bir kukla ordusu. Kendisi gibi silahsız bir Türk çocuk böyle zamanda ne söyleyebilirdi ki! Ah, bir silahı olsaydı...

Babası dışarıya çıktı. Yorgunluğu ve ümitsizliği yüzünden belliydi.

“Yavrum, ben birkaç gün kadar hapis kalacağım, kumandan soruşturma bittikten sonra İstanbul için izin vereceklerini söyledi. Sen eve git, otur. Her gün buraya beni görmeye gelebilirsin.”

Ve cebinden çantasını çıkararak sekiz lira verdi. İçinde Emine Hanım’ın ve uşağın aylıkları vardı. Yemek ve diğer şeyler için terzideki giysileriyle ilgili birkaç şey daha söyledi. Eğildi Primo’yu öptü. Kulağına:

“Haydi yavrum, korkma” diye fısıldadı, “unutma ki, sen bir Türk çocuğusun. Ağlama, üzülme.”

Neden ağlayacaktı ki? Kadınlar, zayıflar, kuvvetsizler, adiler, alçaklar ağlardı. O ağlamayacaktı fakat ağlatacaktı. Kalbinde yine bir acı duydu; sanki gözyaşları kirpiklerinin altında toplanıyor, kaçmak istiyordu. Derin bir nefes aldı:

“Merak etmeyiniz, merak etmeyiniz!” dedi.

Ayrıldı. Kendisini dışarıya attı. Ilık bir sonbahar güneşi bütün caddeyi aydınlatıyor, Beyazkule’nin gölgesi arkasına düşüyordu. Deniz dalgasız ve masmaviydi... Çoluk çocuk, kadın erkek birçok Yahudi sandallara binmişler, geziyorlar, düşmanın zırhlılarını seyrediyorlardı. Primo her zaman olduğu gibi, ah, Selanik Türkler’in elinde olduğu zamanki gibi, elleri arkasında, yavaş yavaş yürüdü. Rıhtımın kenarına geldi. Siyahlanmış, yosun tutmuş taşlara sular çarpıyor, ağlar gibi bir şırıltı çıkarıyordu. Baktı, baktı. Şimdi ne yapacaktı? Düşmanlar beş yüz yıllık Türk yurdunu beş gün içinde, rüyalarda bile görülse inanılmayacak bir çabuklukla gelip aldılar... Nihayet kendi evlerine de saldırdılar. Babasını bir katil gibi yakaladılar. Evet, babası ne asker ne de memurdu.. Bir mühendisti. Bir mühendis ne yapabilirdi? Hiç! Ama bunlar hep zayıf ve güçsüz arıyorlar, karşı koyamayan herkesi eziyorlardı. Göçmenlerin anlattıkları şeyler tüyleri ürpertiyordu. Düşmanlar her Türk köyünü sarıyor, af dileyenleri bile affetmiyor, erkeklerin hepsini kurşuna diziyor, küçük çocuklarını Hıristiyan yapmak üzere esir gibi Yunanistan’a gönderiyor, kadınların, güzel kızların ırzına geçiyor, taş üstünde taş bırakmıyorlardı. Amaçları Rumeli’den Türk namını kaldırmaktı. Elbette onların hepsini öldürecekler veya zulüm ede ede kaçıracaklardı. İşte bu yöntemi, Batılıların ‘temizleme’ dediği zamanında İspanyolların Endülüs’teki Araplara, son defa da Almanların Hotanto’da, İtalyanların Trablus’ta uyguladıkları çirkin ve kanlı yöntemi, Selanik’e de sokuyorlardı. Daha erkekleri toplayıp kurşuna dizmemişlerdi. Şimdi babası gibi akli başında, söz söyleyebilir Türkler’i topluyorlardı. Sonra şüphesiz yalancıkdan bir komplo bulacaklar, hayali bir isyan uydurarak birçok aileyi kanla ve ateşle söndüreceklerdi. Primo ayağının dibinde fısıldaşan sulara bakıyor, kendi kendine: “Acaba hiçbir Türk bunlara karşı gelmeyecek, hepsi başlarını eğip, boyunlarını düşmanın titrek ve korkak kılıcına uzatacaklar mı?..” diyordu. Mademki mutlaka ölecekti, ölünmese bile mademki artık vatan tamamıyla mahvolmuş, beş yüz yıllık şan, şeref ve büyüklükle dolu tarih çamurlara atılmış,

çiğnenmişti; artık neden sinmeli, saklanmalı, yaşamaya çalışmalıydı?.. Başını kaşdı. Göğsünde bir ağırlık duydu. Gerindi, gerindi, gerindi. Uykusu var gibi esnedi. Evet, Primo bir Türk'tü. O asla bu hakaretlere razı olmayacak, intikamından vazgeçmeyecekti... Ama bu intikamını nasıl almalıydı? Düşünüyordu...

Yürüdü. İttihat Bahçesi'nin önünde birçok kadın ve Yunanlı subay konuşuyorlardı. Onların yanından geçti. Okulda edebiyat öğretmeninin ezberlettiği şiiri hatırlıyor ve etrafındaki hep şapkalı, kılıklı, üniformalı düşman kalabalığına yan gözle bakarak:

“Türküm ve düşmanım size kalsam da bir kişi” diye mırıldanıyordu. Tramvaya atladı. Derin derin düşünüyordu. Yalının önünde indi. Sarhoş gibi sallanıyor ve içinde oynatıcı bir sevinç duyuyordu. Artık planını yapmıştı. Bütün dünya, Türklüğünü bilir bir Türk'ün, bir Türk çocuğunun vatanından sağ çıkamayacağını, ölümünü ne kadar pahalıya satacağını, yurdunun, babasının intikamını bırakmayacağını anlayacaktı.

Kapıdan içeriye girdi. Uşağı, Emine Hanım'ı taşlığa topladı, aylıklarını verdi. Ve dedi ki:

“Babamla ben otelde oturacağız. Şimdi siz istediğiniz yere gidebilirsiniz. İki gün sonra eşyaları toplamak için buraya geleceğiz. Bizimle beraber İstanbul'a gitmek isteyen gelir.”

Emine Hanım:

“Ben gelirim,” dedi “küçük bey, ben...”

“Pekala, pekala...” diye lafı uzatmadı.

Yalını kilitleyip anahtarı babasına götüreceğini söyledi. Yalan söylediğini hiçbiri anlamıyordu. Yarım saat içinde hepsi çıkıp gitti.

Evde yalnız kalınca geniş bir “Oh!” çekti. Başını açıp, ceketini çıkardı, kollarını sıvadı. Doğru tavan arasına koştu. Emine Hanım'ın oğlu Mustafa'nın getirdiği mavzer revolverini sakladığı delikten çıkardı. Tahta kılıfın üzerine gayet ince ve hafiften bir toz konmuştu. Üfledi. Son derece yüce bir şey tutuyormuş gibi saygı ve sevgiden titriyordu. Kılıfın kapağını açtı. Revolveri çekti. Mekanizma sessiz ve donuk bir aydınlıkla parlıyordu. İnce dudaklarını uzattı; öptü, öptü. Bu, o kadar tatlıydı ki... Emdi, emdi. Dudaklarının arasından dilini çıkardı, namluya dokundurdu. Ekşi ve serin bir tat duyuyordu. Bu serin ekşilikte öyle anlatılmaz bir lezzet vardı ki, dünyada hiçbir şeye benzetilemezdi. Bu anlatılmaz, bu ne olduğu bilinmez şey sanki kana karışıyor, her tarafa yayılıyor, ona bir aslan kuvveti, bir savaşçı isteği, bir yiğit mutluluğu veriyordu.

Aşağıya indi, üst kattaki kendi odasına girdi. Pencereye gitti. Dışarıya baktı. Yalının bahçesi, bahçenin önünde cadde, tramvay yolu, daha ötede Rum okuluna giden küçük sokak ve bahçeli evler tamamıyla görünüyordu. Oh ne manzara!.. İşte o buraları biraz sonra kana boyayacak, bir savaş meydanı yapacaktı. Babasının odasına geçti. Küçük bir masa vardı. Onu aldı, odasına getirdi. Pencerenin yanına soktu. Üzerine revolveri koydu. Sonra bir yıldırım gibi aşağıya koştu. Kömürlüğe indi. Çuvalları çekti. Sakladıkları kurşunları çıkardı. Yine koşarak odasına çıktı. Elleri kararmıştı. Cebinden mendilini çekti, bezleri çözdü, her kurşunu ayrı ayrı sildi, temizledi. Tekrar onar onar şarjöre taktı. Bu on bağ fişeği masanın üzerine dizdi. Revolveri kılıfa taktı, tüfek haline getirdi. Pancurları içeri çevirdi. Aralıktan önce karşıki sokağın köşesine, sonra mavi beyaz boyalı köşkün alt penceresine, sonra tramvay yolundan geçen bir papaza nişan aldı. Tamam, yeri gayet güzeldi. Şimdi

Rum askerlerinin ve subaylarının geçmesini bekleyecekti. Öyle bir ateş açacaktı ki, hiçbirini sağ bırakmayacaktı... Biraz düşündü. “Hayır” dedi, “bu alçaklar kaçacaklar...” Evet, ya sokağın iki tarafına kaçışlılar ve o hiçbirini vuramazsa... Bu hiç vuramama ihtimali onu titretti. Revolveri masanın üzerine bıraktı. Pancurun kanatlarını itti. Eğildi, dışarıya baktı. Ve daldı... Ah, bahçeye girselerdi!..

O zaman kaçamayacaklar ve kendisiyle savaşmaya mecbur olacaklardı. Fakat bahçeye nasıl gireceklerdi? Babasını almaya geldikleri gün bir görev için girmişlerdi. Çağırsa... Fakat ne diye çağıracaktı? Bir sebep bulmak gerekiyordu. Düşündü. Boş bakışlarla iki belki üç saat dışarıya baktı. Düşündü, düşündü. Sonunda güldü. Ve ellerini çırparak döndü. Evet, birçok Yunan askerini yalının bahçesine doldurmanın yolunu bulmuştu. Ama acele etmemeliydi. Onun intikamı, gerçek Bir Türk’ün intikamı ağır ama müthiş olmalıydı. “Yarın, yarın...” diye mırıldandı. Yarın, erken... Hem işte yarın pazardı... İntikamını alırken bütün bu muzaffer düşmanların bir pazarlık zevk keyiflerini bozacaktı. Aşağıya indi. Ellerini ve yüzünü yıkadı. Ceketini giydi ve kapıyı kilitleyerek dışarıya çıktı. Pususunun, savaşacağı sevgili yurdunun etrafını bir gözden geçirdi. İki tarafı da yalıydı. Öndeki bahçenin bir kapısı vardı. Başka kaçacak yer yoktu. Ah, anlayacaklardı!.. Göğsü kabarıyor, heyecan ve sevinçten nefesi daralıyordu. Depoya doğru yürüdü. Yalnız kalmak, kapılarda gezmek, planını zihninden daha çok geliştirmek istiyordu... Abdülhamit’in köşkünü geçti. Filoka’nın kahvesinde tatil giysilerini giymiş Yahudiler oturuyorlardı. Orasını da geçti. Uzunali’ye giden yolu takip etti. Bir yokuş çıktı. Zavallı Türkler’in yeni yapıp bitiremedikleri büyük ve muhteşem Ziraat Okulu’nu uzaktan görüyordu. Yolun kenarına oturdu. Akşama kadar orada kaldı.

Yalıya girdiği zaman adeta ortalık kararmıştı. Odasına çıktı. Sevgili silahını tekrar eline aldı. Ve öptü. Eğer o olmasaydı yarın nasıl intikam alabilecek; nasıl Türklüğün ölmediğini, Türk olduğunu bilen Türkler’in hala dünyada bulunduğunu düşmana gösterecekti?.. Bu yüce aleti doldurdu. Boşalttı. Dipçiğini omzuna koydu. Dışarıda bazı yerlere nişan aldı. Tetiği çekti. Sarı kılıfta, kalın ve tırtıllı kaykasında, menekşe rengindeki namlusunda öyle asil bir güzellik vardı ki... Primo ona bakmaya doyamıyordu. Gece lamba yakmadı. Silahı elinde, hep odasında gezindi. Yarını, yarınki zaferini düşünüyordu. Artık düşmanlar “Beş yüz yıldır Türkler’in elinde duran Selanik’i aldık da bize silah atılmadı” demesinler. Ve bir Türk çocuğunun nasıl bir kahraman olduğunu görsünler... Kendi kendine kumanda verir gibi: “Şimdi yatalım...” dedi. Evet, yarın erken kalkmak gerekiyordu. Hem kuvvetli olmalıydı. Onun için geceyi uykusuz geçirmemeli, yatmalı, yorgunluğu çıkarmalı, sabaha çelik gibi uyanmalıydı. Aşağıya indi. Yüzünü yıkadı. Odasına geldi. Yatağına girdi. Revolverini de koynuna aldı. Yorganı üzerine çekti. “Ah, mümkün olsa da, beni, yarın Türklüğün görevini yapacak olan bu yüce silahla beraber gömseler...” diye düşündü. Aklına mezar ve toprak geldi. Orası kimbilir ne kadar karanlıktı. Tıpkı derin ve susuz bir kuyu gibiydi. Ölüm... Ama bu eskilerin, ihtiyarların, namussuzların, Yahudilerin, kadınların ve korkakların sandıkları gibi müthiş ve korkunç bir şey miydi?.. Hayır, hayır... Okulda edebiyat öğretmeni cahilleri o kadar korkutan bu ölümün komik bir rüyadan başka bir şey olmadığını söylemişti. Komik bir rüya ile derin bir uyku... Bir uyku ki ezeli... Artık ondan uyanılmaz. Halbuki hayat... Kişisel hayatın hiç önemi yoktu. Çünkü bir insan ne kadar çok yaşasa yetmiş, en fazla seksen yıl yaşayabilirdi. Ölüm mutlak ve zorunluydu. Ondan kaçmak mümkün değildi. Genel ve milli hayata gelince... Örneğin Türklük... Dünya durdukça binler, yüz binlerce yıl Türklük en mükemmel şekilde yaşayabilirdi. Asıl işte bu milli hayatın, gelenekleriyle, kutsallığıyla, şanlarıyla, şöhretleriyle, tarihiyle bir önem ve değeri vardı. Yoksa bir insan yetmiş yıl tembel, esir ve rezil yaşamakla övünemezdi. Fakat büyük bir millete, şanlı bir kavme, yüce bir vatana ait olmak ve onun yolunda ölmek... Övünülecek şey buydu. Yine edebiyat öğretmenin:

“Baki kalan bu kubbede bir hoş sada imiş (Kalıcı olan tek şey güzel bir esermiş)” diye yaptığı açıklamayı hatırladı. Kişisel ve geçici hayatta ancak bir mutluluk, bir umut, bir kıvanç vardı. O da, ismini tarihe geçirmek. Bizden sonra gelecek kavimdaşlarımızın aklında bir iz bırakmak... Unutulmamak... Bu nasıl olurdu? Babası söylemiyor muydu:

“Gayet büyük bir şey yapmakla... Herkesi hayretten şaşırtacak bir kahramanlık, dehşetli bir cesaret göstermekle...”

İşte büyük Türklük için o, önemsiz, değersiz hayatını feda edecekti. Bu değersiz, geçici hayatı saklasa ne olacaktı? Hakaretler, küfürler, tokatlar, lanetler içinde yaşlanacak, sonunda bir gün hasta ve kuvvetsiz, yatağında bir bunak ve iğrenç bir kocakarı gibi gebermeyecek miydi?

O zaman onun ismini tarihler yazar mıydı? Hayır... Asla... Ve böyle bir erkek ölümünün, dünyada birçok atın, eşeğin, köpeğin ölümünden ne farkı vardı? Birçok at, eşek ve köpek doğuyor, yaşıyor ve ölüyordu. Ama hepsi büyük bir hayatları olmadığından ölümleriyle beraber unutuluyorlardı. Kimbilir, dünyadan ne kadar at, eşek, köpek geçmiş ve hiçbir iz bırakmamışlardı. Halbuki kahramanlar öyle miydi? Dört bin yıl önceki bir kahramanın methiyesi bugün okunuyordu.

Primo bunları düşünüyor, gözlerini kapatıyor ve sevgili mavzer revolverine daha sıkı sarılıyordu. Uyudu, birçok rüya gördü. Dumanlı ve seraplı rüyalar... Kırmızı ve sıcak kanlara bürünmüş geniş vadilerden, milyonlarca düşman leşiyle dolmuş savaş meydanlarından geliyor... Sarp uçurumlarda beyaz bir atı oynatıyor... Sonra geceler... Doğudan, Turan tarafından bir hilal mavi göğe yükseliyor... İçinde minimini bir yıldız var... Primo hayretle bakıyor... Ayaklarında bir ıslaklık... Eğiliyor, bir de görüyor ki, dizlerine kadar kan içinde... İşte bu, Türk düşmanlarının kanı... Koca bir göl olmuş... Kırmızı ve sonsuz bir göl... Gökyüzündeki ayın ve yıldızın hayali, üstüne yansıyor. Ah, bayrağımızın canlısı, asıl bayrağımız, kutsal bayrağımızın anlamı...

* Bitmedi *